

KIELIKERTAUS

SUOMEN KIELEN PREPPAUS KIELEN PERUSTEIDEN HARJOITTELUUN

SISÄLLYS

ALKUSANAT	4
SUOMEN KIELEN RAKENNE	5
Tärkeää tietoa suomen kielen rakenteesta	6
Sanaluokkaharjoitukset.....	7
1. Nimisanat	7
2. Laatusanat	15
3. Lukusanat.....	20
4. Pronominit ja taipumattomat sanat.....	25
5. Verbit.....	27
6. Verbirektiot.....	34
7. Kerro kuvasta	36
8. Sanaselitys.....	42
KIELENHUOLTO JA OIKEINKIRJOITUS	46
Tärkeää tietoa kielenhuollosta.....	47
Kielenhuollon harjoitukset.....	48
1. Minä ja kielenhuolto.....	48
2. Isot ja pienet alkukirjaimet	49
3. Erilaiset merkitykset.....	52
4. Yhteen vai erikseen?	54
5. Välimerkit.....	56
6. Lauseenjäsenet.....	60
7. Lauseenvastikkeet	63
8. Sanajärjestys ja korjattavat lauseet	65
9. Lyhenteet.....	68
LUETUN YMMÄRTÄMINEN	70
Tärkeää tietoa lukemisesta ja luetun ymmärtämisestä.....	71
Luetun ymmärtämisen harjoitukset	72
1. Suomen kieli	72
2. Asuntoilmoitus	75
3. Perhe	80
4. Työpaikkailmoitus.....	84

4.	Harrastus	89
5.	Arkiliikunta	93
6.	Terveellinen ruoka	96
7.	Uni ja oppiminen	101
8.	Lukeminen.....	103
9.	Lähdekriittisyys.....	106
KIRJOITTAMINEN.....		109
	Tärkeää tietoa kirjoittamisesta.....	110
Kirjoittamisen harjoitukset.....		111
1.	Tekstiviesti	111
2.	Palaute.....	115
3.	Sähköposti	118
4.	Mielipide	122
TEORIA		126
	Sanaluokat ja taivutus.....	126
	Nominat.....	127
	Sanavartalo	129
	Astevaihtelu	130
	Taipumattomat sanat	131
	Verbit	132
	Verbityypit	133
	Verbien astevaihtelu.....	134
	Verbin aikamuodot ja tapaluokat.....	134
	Verbin aktiivi ja passiivi.....	135
	Verbikysymys	135
	Infinitiivit ja partisiipt	136
	Iso ja pieni alkukirjain.....	137
	Yhdyssanat.....	138
	Välimerkit	140
	Lyhenteet	141
LÄHDELUETTELO		142

ALKUSANAT

Kielikertaus on harjoituspaketti ammatillisella toisella asteella opiskelevien äidinkielen ja suomi toisena kielenä -opintojen tueksi. Harjoituksia on mahdollista hyödyntää soveltuvin osin erilaisissa osaamisen hankkimisen tilanteissa.

Teos on jaettu neljään osaan: ensimmäinen osa käsittelee suomen kielen rakennetta, toinen kielenhuoltoa ja oikeinkirjoitusta, kolmas luetun ymmärtämistä ja neljäs osa kirjoittamista. Jokaisen osan alussa on lyhyt aiheeseen orientoiva teoria. Osien harjoitukset on ryhmitelty teemoittain ja ne on pyritty laatimaan mahdollisimman monipuolisiksi. Suomen kielen rakenteessa on erilaisia sanaluokkiin liittyviä harjoituksia, kielenhuollon ja oikeinkirjoituksen osiossa harjoitellaan mm. alkukirjaimia, yhdyssanoja ja välimerkkejä, luetun ymmärtämisen osuus sisältää useita erilaisia artikkeleita ja niihin pohjautuvia harjoituksia, ja kirjoittamisen osiossa harjoitellaan erilaisten tekstien tuottamista. Lukemisen tehtävien tukena on myös Juttuja Suomesta -selkolukemisto.

Teoksen sisältämät harjoitukset on ideoitu siten, että opiskelijoiden on mahdollista pohtia aiheita oman myös arjen ja ammatin näkökulmasta. Harjoitusten vaikeustasoissa on eroja, joten ne tarjoavat aineistoa eritasoisille opiskelijoille.

Lahdessa 28.5.2022

Meiju Kankainen

1

SUOMEN KIELEN RAKENNE

Tärkeää tietoa suomen kielen rakenteesta

Suomen kieli on rakenteeltaan hyvin erilainen kuin muut eurooppalaiset kielet. Tyypillisimmät erot liittyvät siihen, ettei suomen kielessä ole englannin kielen tavoin **artikkeleita** (esim. *a, an, the*), eikä sanoilla ole saksan kielen tavoin **sukua** (esim. *der, die, das*). Artikkelit korvautuvat suomen kielessä sijapäätteillä. (White 2001, 12–13.)

Esimerkiksi, jos englantilainen sanoo *I live in a red house*, tarkoittaa se suomen kielellä, että henkilö *asuu punaisessa talossa*. Englannin kielen artikkeli **a** korvautuu suomen kielessä sijapäätteellä **-ssa**. Jos saksalainen jatkaa toteamalla *Das Haus ist kleine, niin suomalainen ymmärtää, että talo on pieni*. Sanalla talo ei siis ole sukua (das).

Koska suomen kielessä on **suuri määrä päätteitä**, niin on tärkeää, että opit muodostamaan **sanan vartalon**. Se on se osa sanasta, joka jää jäljelle, kun erotat sanasta taivutuspäätteet, esim. *kieli: kiele-n* (vartalo on kiele-). Sinun on hyvä muistaa myös **vokaaliharmonia**, koska se vaikuttaa oikeinkirjoittamiseen ja ääntämiseen. Sanavartalon lopussa oleva vokaali kertoo, millaisia päätteitä siihen voi liittää. Sääntönä on, ettei vokaalit **a, o** ja **u** voi olla samassa sanassa kuin vokaalit **ä, ö** ja **y**. Jos sanan vartalossa on vokaalit a, o ja u, niin samat vokaalit on myös päätteessä, esim. *talo-ssa*. (emt.)

Voit harjoitella suomen kielen perusrakenteita seuraavalta sivulta alkavien tehtävien avulla. Tehtävät liittyvät suomen kielen **sanaluokkiin**. Löydät myös lisää teoriaa tehtäväpaketin lopusta.

Sanaluokkaharjoitukset

1. Nimisanat

Suomen kielen nimisanat eli substantiivit ovat esineiden, asioiden, tavaroiden, paikkojen tai ihmisten nimiä. Nimisanat vastaavat kysymykseen **mikä** tai **kuka**.

a) **Ympyröi** laatikosta kaikki sanat, jotka liittyvät ammattiin, työhön tai opintoihin.

kokki	kevät	hieno	juosta	työsali	suomen kieli	antaa	ohje
harjoitus	haave	työntekijä	tutkinto	tasanko	ammattilainen		
todistus	titteli	arvosana	palkka	palauttaa	pankki	paeta	

b) **Valitse** neljä sanaa ja **kirjoita** niiden avulla kokonaiset lauseet, esim. *Matematiikka on kiva aine.*

c) **Alleiviivaa** seuraavasta tekstistä kaikki sanat, jotka liittyvät ihmisiin ja paikkoihin.

Äitienpäivä on Suomessa tärkeä juhlapäivä. Tänä vuonna 30 äitiä sai kunniamerkin.

Presidentti myönsi kunniamerkit äideille, jotka ovat tehneet tärkeää ja hyvää työtä kasvattajina.

Kunniamerkit annettiin äideille äitienpäiväjuhlassa Helsingissä.

Lähde: Selkouutiset 8.5.2022

a) **Keksi** lauseisiin sopivat sanat. **Taivuta** oikein.

1. Tänään on ollut kiva _____ (mikä?).
2. Huomenna aion mennä _____ (minne?).
3. Minulla oli tänään vaikea _____ (mikä?).
4. Matkustin lomalla _____ (minne?).
5. Matti riemuitsee, koska hänellä on tänään _____ (mikä?) .
6. Näitkö eilen sen _____ (minkä?), josta sinulle kerroin?
7. Minkä rotuinen sinun _____ (mikä?) on?
8. Minulla on kotona suuri _____ (mikä?).
9. Isona haluan olla _____ (mikä?), koska pidän vanhuksista.
10. Hän asuu tämän _____ (minkä?) ensimmäisessä kerroksessa.
11. Koulutuskeskus Salpaus on ammatillinen _____ (mikä?).
12. Mielestäni tämä on hyvä _____ (mikä?).
13. Menemme _____ (minne?), jossa kokki valmistaa meille
_____ (mitä?).
14. Matkustan Helsinkiin _____ (millä?).
15. Opettaja kertoi, että meillä on huomenna _____ (mikä?).
16. Oletko nähnyt uusimman _____ (minkä?)?
17. Luin _____ (missä?) matematiikan kokeeseen.

e) **Lisää** tekstiin oikea sana. Muista taivuttaa.

työntekijä

työhakemus

työkokemus

työnantaja

koulutus

Työhakemuksessa kerrot _____, miksi sinut kannattaa valita _____.

_____ kerrot sinun _____ ja _____

b) **Kirjoita** vastaukset dialogiin. Muista taivuttaa oikein.

Haastattelija: Hauska tavata! Kuka sinä olet?

Sinä: Olen _____

Haastattelija: Missä sinä opiskelet?

Sinä: Opiskelen _____

Haastattelija: Mitä alaa sinä opiskelet?

Sinä: Opiskelen _____

Haastattelija: Mitä kieliä sinä puhut?

Sinä: Puhun _____

Haastattelija: Hieno kuulla! Missä sinä asut nyt?

Sinä: Asun _____

c) **Lue** sähköpostit ja vastaa kysymyksiin.

1. Kuka on viestin vastaanottaja?

2. Mikä on viestin aihe?

3. Mihin viestin vastaanottaja on valittu?

4. Missä teknisen työn opettaja työskentelee?

5. Mikä on viestin lähettäjän ammatti?

Ilmoitus työpaikasta

matti.morottaja@gmail.com

Ilmoitus työpaikasta

Hei Matti!

Sinut on valittu Pellonpään koulun uudeksi teknisen työn opettajaksi. Otaiko paikan vastaan?

Ystävällisin terveisin

Maija Meikäläinen
rehtori

Pellonpään koulu
Peltokatu 2, 12350 Pellonpää
maiya.meikalainen@pellonpaa.fi

1. Millainen toimitus viivästyy?

2. Missä kuussa tuotteet saapuvat?

3. Kuka on viestin lähettäjä?

4. Missä viestin lähettäjän työpaikka sijaitsee?

Toimitus viivästyy

minna.mainio@gmail.com

Toimitus viivästyy

Hei Minna

Pahoittelemme, mutta tilaamanne keittiökalusteiden toimitus viivästyy. Uusi toimitusaika on kesäkuun 15. päivä.

Ilmoitamme teille heti kun kalusteet ovat saapuneet.

Ystävällisesti

Mikko Mallikas
Keittiökalustetukku
Ratakatu 13 b, 14321 Hyvinkää
mikko.mallikas@keittiokalustetukku.fi

d) **Kirjoita** suluissa olevat sanat viivoille. **Taivuta** oikein.

1. Sähköposti kuuluu työelämän _____ (viestintä).
2. Sähköpostiviestintään kuuluu omat _____ (ohje).
3. Muista kirjoittaa sähköpostille selkeä _____ (otsikko).
4. Kerro sähköpostin aihe tarkasti viestin _____ (otsikko).
5. Aloita sähköposti ystävällisellä _____ (tervehdys).
6. Käytä kirjoittaessasi hyvää ja selkeää _____ (kieli).
7. Muodollinen sähköposti kirjoitetaan _____ (kirjakieli).
8. Huoliteltu viesti luo sinusta hyvän _____ (ensivaikutelma).
9. Älä kirjoita liian pitkää _____ (sähköposti).
10. Älä myöskään lähetä vastaanottajalle pelkkää _____ (liitetiedosto).
11. Hyvän pituinen sähköposti sopii tietokoneen _____ (näyttö).
12. Jaa viesti _____ (kappale).
13. Älä lisää viestiin suuraakkosia tai _____ (hymiö).
14. Lopeta viesti kohteliaasti ja lisää oma _____ (allekirjoitus).
15. Sähköpostin loppuun on hyvä lisätä myös omat _____ (yhteystieto).
16. Tarkista oikeinkirjoitus ennen kuin lähetät viestin _____ (vastaanottaja).

e) Kirjoita suluissa olevat sanat viivoille. **Taivuta** oikein.

Suomi tarvitsee lisää työntekijöitä

Monella alalla on nyt kova pula _____(työntekijä). Suomessa on tuhansia avoimia _____(työpaikka), joihin ei löydy _____(työntekijä).

Eniten _____(työ) on tarjolla sosiaalialan _____(ammatti), mutta myös _____(rakennus) on pulaa työntekijöistä. Yli 7 000 _____(hitsaaja) saa paikan.

Kovin pula on kuitenkin _____(siivooja).

Suomen teollisuus tarjoaa paljon töitä niille _____(työntekijä), jotka osaavat käyttää hyvin _____(tietokone) ja muita _____(kone) sekä _____(sähkölaite).

Lähde: Selkosanommat 11/2011 (muokattu ja lyhennetty).

f) Mitkä sanat tarkoittavat samaa? **Valitse** a, b tai c

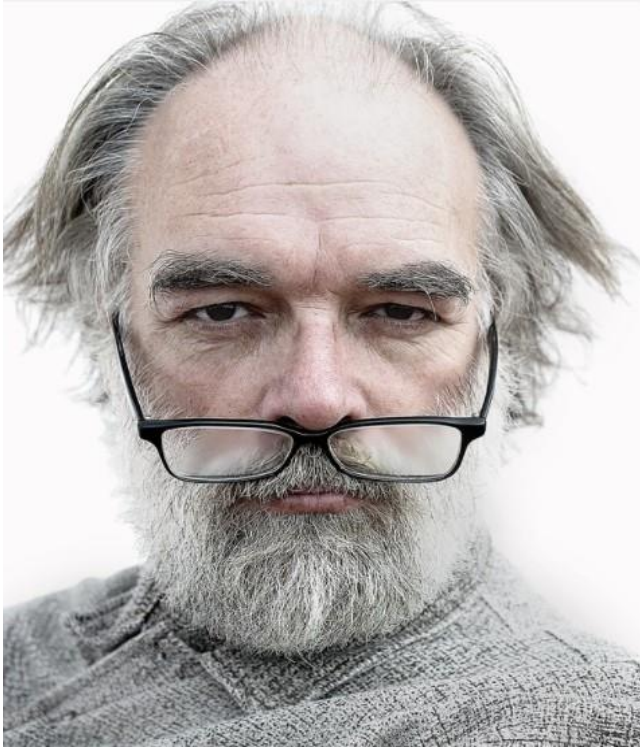
<p>1. Päämäärä</p> <p>a) ajatus b) tavoite c) sääntö</p>	<p>2. Kertoo, että olet pätevä</p> <p>a) tutkimus b) tulostin c) tutkintotodistus</p>	<p>3. Tilaisuus kertoa osaamisesta</p> <p>a) työmaa b) työvoima c) työhaastattelu</p>
<p>4. Keskustelu</p> <p>a) monologi b) dialogi c) esitys</p>	<p>5. Tehdä töitä yhdessä</p> <p>a) yhteistyö b) suunnitelma c) ohjelma</p>	<p>6. Auttaa tekemään oikein</p> <p>a) ohja b) ohje c) ahjo</p>
<p>7. Kertoa omat ajatukset</p> <p>a) mainos b) mielipide c) maalaus</p>	<p>8. Työkaveri</p> <p>a) kola b) kollega c) konttori</p>	<p>9. Pomo</p> <p>a) esiliina b) esimies c) esikoinen</p>
<p>10. Johtopäätös jostakin</p> <p>a) yhteenveto b) yhdyssana c) yhteinen</p>	<p>11. Palaveri</p> <p>a) koulu b) korvaus c) kokous</p>	<p>12. Opastus uuteen työhön</p> <p>a) perehdytys b) persoona c) periaate</p>
<p>13. Kertoo tulevat tapahtumat</p> <p>a) kertotaulu b) aikataulu c) liitutaulu</p>	<p>14. Hänellä on oma yritys</p> <p>a) yhtälö b) yrittäjä c) yritteliäs</p>	<p>15. Läheinen sukulainen</p> <p>a) omaisuus b) omainen c) omapäinen</p>
<p>16. Kohtelias valitus</p> <p>a) reaktio b) reklamaatio c) rekonstruktio</p>	<p>17. Työhakemuksen liite</p> <p>a) kuitti b) sähköposti c) ansioluettelo</p>	<p>18. On selonteko tapahtuneesta</p> <p>a) raportti b) raketti c) rapetsi</p>

c) Kumpi sanoista kertoo, millainen joku tai jokin on? **Ympyröi** oikea vaihtoehto (A tai B).

A	B	Vastaus:
ahkera	ahertaa	
airo	aito	
luonne	luova	
mukava	musiikki	
taitava	tavata	
tavoite	tavoitteellinen	
menevä	mennä	
ilo	iloinen	
haastava	haaste	
aika	aikaansaava	
rohkeus	rohkea	
yhteistyökykyinen	yksiö	

d) **Keskustele** sanoista parin kanssa. Jos sana on sinulle uusi, niin kirjoita sana ja selitys viivalle.

e) **Kirjoita** kuvista. Kerro, millainen henkilö kuvassa on ja mitä muuta näet.

Kuvat: Pixabay

f) **Alleviivaa** uutisesta ne sanat, jotka vastaavat kysymykseen, *millainen*.

Luonne vaikuttaa työpaikan valintaan

Ulospäin suuntautuneet ihmiset menevät kuntien ja valtion töihin. Järjestelmälliset ihmiset menevät yrityksiin töihin. Sosiaaliset ihmiset menevät useammin kuntien ja valtion töihin.

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos Etlan tutkimus selvitti, miten luonteenpiirteet vaikuttavat ammatinvalintaan. Tulos oli, että sosiaaliset ihmiset menevät useammin julkiselle sektorille eli kuntiin ja valtiolle. Järjestelmälliset ihmiset hakeutuvat enemmän yrityksiin.

Tulos on jonkin verran yllättävä. Usein nimittäin ajatellaan, että kunnissa ja valtiolla pitää noudattaa järjestelmällisesti sääntöjä. Yritykset kaipaavat sen sijaan luovempia ihmisiä.

Lähde: Selkosanommat 9.3.2021.

g) **Kirjoita** oma teksti. Kerro, millainen työntekijä sinä olet.

h) **Haastattele** paria. Kysy, millainen työntekijä hän on

i) Mitkä sanat tarkoittavat samaa? Valitse a, b tai c.

<p>1. Hän tekee paljon töitä</p> <p>a) ahkera b) arka c) avulias</p>	<p>2. Hän auttaa mielellään</p> <p>a) analyyttinen b) avulias c) ajattelevainen</p>	<p>3. Hän kuuntelee ja ymmärtää</p> <p>a) energinen b) elinvoimainen c) empaattinen</p>
<p>4. Hän saa hyvälle tuulelle</p> <p>a) huumorintajuinen b) humanistinen c) huimapäinen</p>	<p>5. Hän tekee asiat itse</p> <p>a) itsepäinen b) itsenäinen c) itsevarma</p>	<p>6. Hän uskoo osaamiseensa</p> <p>a) itsevarma b) itsenäinen c) itsekäs</p>
<p>7. Hänellä on hyviä ideoita</p> <p>a) kestävä b) kekseliäs c) keltainen</p>	<p>8. Hän haluaa menestyä</p> <p>a) kummallinen b) kunnioittava c) kunnianhimoinen</p>	<p>9. Hän jaksaa eikä hermostu</p> <p>a) kunnioittava b) kärsivällinen c) käytännönläheinen</p>
<p>10. Hän pitää lupauksensa</p> <p>a) luotettava b) luottavainen c) lojaali</p>	<p>11. Hänellä on paljon ideoita</p> <p>a) laiska b) lannistunut c) luova</p>	<p>12. Hän tietää, mitä haluaa</p> <p>a) mallikas b) määrätietoinen c) mainio</p>
<p>13. Hän keskustelelee hyvin</p> <p>a) neuvottelutaitoinen b) naisellinen c) nuori</p>	<p>14. Hän oppii nopeasti</p> <p>a) optimistinen b) omatoiminen c) oppimiskykyinen</p>	<p>15. Hän ajattelee paljon</p> <p>a) puhelias b) pohtiva c) päättäväinen</p>
<p>16. Hän puhuu aina totta</p> <p>a) reilu b) rehellinen c) rento</p>	<p>17. Hän on huolellinen</p> <p>a) tomera b) tarkka c) tietävä</p>	<p>18. Hän työskentelee ryhmässä</p> <p>a) yritteliäs b) yhteistyökykyinen c) ymmärtäväinen</p>

3. Lukusanat

Suomen kielen lukusanat eli numeraalit ilmaisevat lukua tai määrää. Lukusanat vastaavat kysymyksiin **kuinka paljon** tai **kuinka mones**.

a) **Kirjoita** numerona tai sanana, esim. $100 = sata$, $yksitoista = 11$.

125	
kolmekymmentäkuusi	
14	
seitsemätoista	
70	
satakaksikymmentäkahdeksan	
91	

b) **Kirjoita** puhekieliset lukusanat yleiskielellä ja lukuina.

puhekieli	yleiskieli	luku
yks	yksi	1
kolkyt	_____	_____
viis	_____	_____
ykstoist	_____	_____
kakskyt	_____	_____
kuuskytkolme	_____	_____

- c) **Lue** teksti ja alleviivaa kaikki lukusanat. **Kirjoita** sanat lukuina viivoille.

Kardemummavohvelit

Tarvitset kaksi kananmunaa. Vatkaa munien rakenne rikki kulhossa. Lisää neljä desilitraa maitoa. Sekoita kardemumma ja leivinjauhe vehnäjauhoihin. Vatkaa jauhoseos munamaidon joukkoon. Lisää suola ja sulatettu voi. Anna taikinän turvota noin viisitoista minuuttia.

Huuhtelee viisisataa grammaa mansikoita. Halkaise pienimmät ja leikkaa isoimmat vielä neljään osaan. Aseta mansikat leivinpaperilla vuoratulle pellille. Valuta päälle vaahterasiirappi ja ripottele suolaa.

Kuumenna vohvelirauta. Paista taikinasta vohveliraudalla kahdeksan ohutta vohvelia. Lisää pannuun rasvaa tarvittaessa. Peitä vohvelit, jotta ne pysyvät lämpiminä.

- d) **Lue** teksti ja vastaa kysymyksiin numerona.

Munantuotannon historia

Suomessa on noin neljä miljoonaa kanaa. Suomalaisten kananmunien käyttö on lisääntynyt. Tällä hetkellä kulutus on noin kaksisataakaksitoista munaa asukasta kohti vuodessa.

Kananmunatilat sijaitsevat pääasiassa läntisessä Suomessa. Keskimääräinen kanojen määrä on noin 17 000 kanaa/tila. Suomessa on käytössä kolmen eri kanajalosteen tuottamia hybridejä. Munituskanat on jalostettu tuottamaan kananmunia.

Lähde: Suomen siipikarjaliitto 13.12.2021 (muokattu ja lyhennetty)

1. Kuinka monta kanaa Suomessa on? _____ miljoonaa kanaa.
2. Kuinka monta kananmunaa yksi ihminen kuluttaa vuodessa? _____ munaa.
3. Kuinka monta kanajalosteen tuottamaa hybridiä Suomessa on? _____.

e) **Haastattele** paria ja kysy häneltä alla olevat kysymykset. **Kirjoita** vastaukset viivoille.

- Minkä ikäinen olet?
- Minä vuonna olet syntynyt?
- Mikä on syntymäpäiväsi?
- Kuinka monta sisarusta sinulla on?
- Kuinka kauan olet opiskellut Salpauksessa?
- Minä vuonna valmistut ammattiin?

f) **Lue** ja opettele järjestyslukujen taivutus Kielikellon artikkelista. →

g) **Kirjoita** alleviivattu järjestysluku **sanana**.

45, 46, 47, 48... _____

5, 6, 7, 8 ... _____

10, 11, 12 ... _____

101, 102, 103 ... _____

21, 22, 23 ... _____

h) **Kirjoita** alleiviivattu järjestysluku **lukuna**.

Tänään on kolmaskymmenes marraskuuta. _____

Hän oli kahdeskymmenesensimmäinen. _____

Tämä on jo viides oppitunti. _____

Olen syntynyt toinen helmikuuta. _____

Hän on ensimmäinen. _____

i) **Lue** Kielikellon artikkeli lukusanojen taivutuksesta. →

j) **Kirjoita** taivutettu perusluku sanana, esim. 3:ssa = *kolmessa*.

6:ssa _____ 6:een _____

22:n _____ 22:een _____

4:ää _____ 4:ssä _____

k) **Kirjoita** taivutettu järjestysluku sanana, esim. 3:s = *kolmas*.

6:s _____ 6:nnen _____

22:s _____ 22:tta _____

4:ttä _____ 4:nteen _____

l) **Kirjoita** lukusanat lukutavan mukaan, esim. *30 opettajalle = kolmellekymmenelle opettajalle.*

1. Tänään on joulukuun 13. päivä.

2. Tarvitset taikinaan 50 grammaa hiivaa.

m) Mikä viikonpäivä tänään on? **Kirjoita** päivä sanana ja lukuna.

n) Milloin sinä olet syntynyt. **Kirjoita** syntymäpäiväsi sanana ja lukuna.

o) **Keskustele** parin kanssa ja keksi lukuja, jotka liittyvät luokahuoneeseen.

Voitte vastata esimerkiksi seuraaviin kysymyksiin:

1. Kuinka monta tuolia ja pöytää luokassa on?
2. Millä paikalla istut? Esim. Istun ensimmäisessä pulpetissa.
3. Kuinka monta henkilöä luokassa on?
4. Kuinka monella henkilöllä on pitkät hiukset?
5. Kuinka monella on silmälasit?

4. Pronominit ja taipumattomat sanat

Suomen kielessä pronomineilla voidaan viitata tekstissä mainittuun ilmaukseen tai jossain tilanteessa ihmiseen, esineeseen tai asiaan. Taipumattomilla sanoilla on useita erilaisia tehtäviä. Niiden avulla voi esimerkiksi täsmentää verbejä, kertoa ajan ja paikan ja yhdistää lauseita toisiinsa. Taipumattomat sanat ovat myös huudahduksia, esim. *hei!, moi!, ei!, joo!...*

a) **Valitse** taulukosta puuttuvat pronominit.

tämä	sinä	hän	minä	joku	nämä
he	hänen	jossa	joka		joista

1. Voisiko _____ kertoa, mitä _____ sanoi?
2. _____ olen tänään päättänyt, että aloitan karkkilakon.
3. _____ saat _____ kirjat.
4. _____ nimensä on Matti.
5. Onko tuo se takki, _____ puhuit?
6. _____ kirja on mielestäni lukemisen arvoinen.
7. _____ ovat kuulemma kuninkaallisia.
8. Kävelin niityllä _____ kasvaa kauniita kukkia.
9. Voisin laulaa vaikka _____ päivä.
10. Matin ryhmässä on 15 opiskelijaa, _____ 8 on poikia.

b) **Valitse** laatikosta sopiva sana.

viime viikolla	tänään	maanantaina	edessä	tarkasti	usein
koulun	nopeasti	poissa	ulkona	väärin	

1. Hän oli _____ sairauslomalla.
2. _____ on viikon ensimmäinen arkipäivä.
3. Mitä ruokaa _____ on?
4. Hänen autonsa parkkipaikka sijaitsee _____.
5. Hän luki ohjeet _____.
6. Millainen sää _____ on?
7. Hän myöhästyi koulusta, koska ei kävellyt riittävän _____.
8. Minä olen tämän päivän _____, mutta tulen taas huomenna.
9. Nyt sinä ymmärsit tämän asian aivan _____.
10. Käyn siellä _____, koska pidän heidän ruoastaan.

c) **Lisää** dialogiin sopiva huudahdus.

ole hyvä	kiitos	moi	kiitti
----------	--------	-----	--------

Asiakas: _____ ! Mä ottaisin pienen kahvin ja voisilmäpullan.

Asiakaspalvelija: _____ ! Se on kaks euroo ja viiskymmentä senttii.

Asiakas: Tässä kolme euroo. _____ !

Asiakaspalvelija: Kiitos. Se on viiskymmentä senttii takas, ole hyvä.

Asiakas: _____ !

5. Verbit

Suomen kielen verbit eli teonsanat kertovat tekemisestä, olemisesta ja tapahtumista. Verbit taipuvat persoonan tai luvun mukaan.

a) **Valitse** sopiva verbi ja taivuta se oikeaan muotoon.

opiskella tehdä voida lukea lähteä kuulla lähettää nähdä

1. Mihin aikaan sinä _____ töihin?
2. Minä _____ huonosti. Minulla on silmälasit.
3. Minulla on huomenna koe. Minun täytyy _____ ahkerasti.
4. Oletko _____, koska meillä on matematiikan koe?
5. Minä en _____ tulla tänään töihin. Olen vilustunut.
6. Muista _____ opettajalle sähköposti.
7. Oletko jo _____ Sofi Oksasen uusimman kirjan?
8. Hän on _____ kaikki suomen kielen tehtävät.

b) **Kirjoita** sulkeissa () olevat verbit oikeassa muodossa.

Hän menee kouluun (lukea) _____ kokeeseen.

Hän joutuu (tehdä) _____ kokeen uudestaan.

Opettaja neuvoi häntä (kirjoittaa) _____ tärkeät asiat vihkoon.

c) **Kirjoita** sulkeissa () olevat verbit oikeassa muodossa.

Etätyöhaastattelut tulivat jäädäkseen

Lahtelainen Kannaksen lukion oppilas Erica Kilponen (saada) _____ kesätyöpaikan siivousfirmasta. Hänestä (olla) _____ varsin luontevaa (kysyä) _____ ja (neuvotella) _____ työpaikasta työnantajan kanssa ensin videopuhelun välityksellä.

Videohaastattelun jälkeen Kilponen (mennä) _____ allekirjoittamaan työsopimusta paikan päälle ja (tavata) _____ työnantajan. Ennakkokäsitykset toisesta osoittautuivat molemmin puolin oikeiksi.

Etätyöhaastattelu (tulla) _____ tavaksi, kun korona vaikeutti kasvokkain tapaamista. Se (olla) _____ erittäin helppo tapa (saada) _____ työnantaja ja työnhakija kohtaamaan.

Myös oman profiilin luomiseen kannattaa (käyttää) _____ aikaa.

Lähde: Yle Uutiset 4/2022 (Lyhennetty)

d) Kirjoita sulkeissa () olevat verbit oikeassa muodossa.

Puhdistuspalvelualan ammattilainen

Katri (työskennellä) _____ koulussa siivoajana. Hän (osata) _____ työnsä hyvin. Hänestä pidetään, koska hän on sosiaalinen, asiakaspalvelutaitoinen ja tekee työnsä huolellisesti.

Katrin työnä on (puhdistaa) _____, (suojata) _____ ja (hoitaa) _____ koulun sisätiloissa olevia pintoja. Hän (suunnitella) _____ jokaisen työpäivän erikseen. Työaikasuunnitelman avulla Katri tietää, missä järjestyksessä hän (siivota) _____ kunkin tilan ja mitä työvälineitä hän päivän aikana (tarvita) _____.

Katri käyttää työssään työvaatteita. Työvaatteet (suojata) _____ häntä likaantumiselta. Työvaatteet ovat helppokäyttöiset eivätkä (hiostaa) _____, kun Katri (työskennellä) _____. Katrilla on myös työjalkineet. Työjalkineet (olla) _____ tukevat ja turvalliset. Jos Katri siivoaa märkätiloja, niin hän käyttää kumisaappaita.

Katrin työpäivä alkaa joka päivä kello 7 ja (päätyä) _____ kello 15. Säännöllisen ylläpitosiivouksen lisäksi Katri (tehdä) _____ kaksi kertaa vuodessa perussiivouksen. Silloin hän (vahata) _____ koulun lattiat ja (pestä) _____ matot.

e) Lue dialogi ja kirjoita sulkeissa () olevat verbit oikeassa muodossa.

Asiakkaan kohtaaminen kampaamossa

Kampaamon työntekijä Maija vastaanottaa ensimmäisen asiakkaan.

Maija: Hyvää päivää rouva. Onko teillä varaus?

Asiakas: Päivää. Olen (varata) _____ ajan Matille hiusten taseusleikkaukseen ja föönaukseen.

Maija: (Tarkistaa) _____ aikanne varauslistalta. Kyllä, teille on (varata) _____ aika kello 9. Voitte jättää takkinne naulakkoon ja mennä sohvalle odottamaan. Haluaisitteko, että (tuoda) _____ teille kupillisen kahvia?

Asiakas: Kyllä kiitos.

Maija: Selvä, (hakea) _____ teille kahvin, pieni hetki. Voitte odottaessanne lukea myös mallikirjoja ja lehtiä.

Matti saapuu paikalle ja (kätellä) _____ asiakasta.

Matti: Hyvää huomenta! Oliko niin, että (haluta) _____ taseusleikkauksen ja föönauksen?

Asiakas: Kyllä.

Matti: Selvä. (Pestä) _____ hiuksenne ensin. Lähdetään pesupaikalle. Tännepäin kiitos.

Asiakas: Kiitos!

f) **Muodosta** lauseista verbikysymys.

Esim. Hän opiskelee Salpauksessa. *Opiskeleeko hän Salpauksessa?*

He lukevat kirjaa. _____ ?

Hän harjoittelee kokeeseen. _____ ?

Me pidämme suomen kielestä. _____ ?

Me pueimme työvaatteet. _____ ?

g) **Muodosta** kohtelias verbikysymys (konditionaali).

Esim. Otatko kahvia? *Ottaisitko kahvia?*

Siivoatko huoneen? _____ ?

Pesetkö pyykit? _____ ?

Lähdetkö kouluun? _____ ?

Haetko Matin koulusta? _____ ?

h) **Muodosta** oikea verbikysymys (-ko, -kö).

Lounasaika

Tarjoilija: Hyvää päivää! Kuinka voin auttaa?

Asiakas: Haluaisin tilata lounaan. (Voida) _____ nähdä lounaslistan?

Tarjoilija: Tässä olkaa hyvä. Suosittelen talon kasvikiusausta, lihapullia tai päivän keittoa.

Asiakas: (Olla) _____ lihapullat gluteenittomia?

Tarjoilija: Valitettavasti lihapulliin on käytetty korppujauhoja, joten niissä on gluteenia.

Asiakas: (Kertoa) _____ vielä, mitä kasvikiusaus ja päivän keitto sisältää?

Tarjoilija: Kasvikiusauksessa on perunaa, porkkanaa, punajuurta, sipulia ja kukkakaalia. Päivän keitto on aasialainen kanakeitto, jossa on kanaa, korianteria, inkivääriä ja kookosmaitoa.

Asiakas: Päivän keitto kuulostaa hyvältä. (Kuulua) _____ siihen myös leipä?

Tarjoilija: Keittolounas sisältää vastaleivotun sämpylän. Lounaan hinta on 6,60 €.

Asiakas: (Sisältää) _____ hinta myös juoman ja jälkiruoan?

Tarjoilija: Juoma sisältyy hintaan, mutta jälkiruoka maksaa euron. (Halua) _____ tilata myös sen?

Asiakas: Kyllä kiitos.

Tarjoilija: Kiitos tilauksesta!

i) **Lisää** oikea kysymyssana.

1. _____ meillä on koe?	-Huomenna.
2. _____ sinä olet menossa?	- Oppitunnille.
3. _____ sinä menet kouluun?	- Pyörällä.
4. _____ sinä opiskelet?	- Salpauksessa.
5. _____ alaa sinä opiskelet?	- Hius- ja kauneudenhoitoalaa.
6. _____ kanssa menet syömään?	- Maijan kanssa.
7. _____ ilma ulkona on?	- Lämmin ja aurinkoinen.
8. _____ sinä opiskelet suomea?	- Koska haluan oppia.
9. _____ sait tuon takin?	- Maijalta.
10. _____ sinä muutit Lahteen?	- Vaasasta.
11. _____ Matti ei lähde elokuvaan?	- Koska hänellä on työvuoro.
12. _____ vuonna muutit Lahteen?	- Vuonna 2019.
13. _____ on tänään syntymäpäivä?	- Mikolla.
14. _____ työkaverit sinulla on?	- Tosi mukavat.

6. Verbirektiot

Verbirektio tarkoittaa, että verbi kertoo, missä sijamuodossa sen seurana oleva sana taipuu. Esim. rakastaa-verbi on partitiiviverbi ja vastaa kysymykseen, mitä. → Maija rakastaa Mattia.

a) **Lisää** sulkeissa olevat sanat viivoille. **Taivuta** oikein.

1. Minä olen kotoisin _____ (Vaasa).
2. Olen opiskellut _____ (Jyväskylä).
3. Tällä hetkellä asun _____ (Lahti).
4. Työskentelen _____ (Salpaus) ja opetan _____ (suomi).
5. Minä pidän _____ (opettaa).
6. Haluaisin matkustaa kesällä _____ (Turku).
7. Viihdyn myös _____ (kesämökki).
8. Mökillä teen paljon _____ (puutarhatyö).
9. Kuljen myös _____ (metsä) ja nautin _____ (luonto).
10. Kun olen lomalla, niin en yleensä katso _____ (televisio).
11. Vietän paljon aikaa _____ (piha) ja otan _____ (aurinko).
12. Jos on kuuma, niin uin _____ (järvi).

b) **Kirjoita** omia lauseita, joissa käytät apuna verbejä ja kysymyssanoja.

Esim. *harjoitella + mihin?* = *Minä harjoittelen englannin kokeeseen.*

1. opiskella + missä?

2. lukea + mitä?

3. kuulostaa + miltä?

4. haaveilla + mistä?

5. pelata + mitä?

6. auttaa + ketä?

7. unelmoida + mistä?

8. osallistua + mihin?

7. Kerro kuvasta

c) **Katso** kuvaa ja **keskustele** parin kanssa, mitä kuvassa tapahtuu. Milloin kuva on otettu?

Kuva: Pixabay

d) **Kirjoita** kuvasta ainakin viisi (5) lausetta.

e) **Katso** kuvaa ja **keskustele** parin kanssa, mitä kuvassa tapahtuu? Millainen tunnelma kuvassa on?

Kuva: Pixabay

f) **Kirjoita** kuvasta ainakin viisi (5) lausetta.

g) **Katso** kuvaa ja **keskustele** parin kanssa, mitä kuvassa tehdään. Milloin ja missä kuva on otettu?

Kuva: Pixabay

h) **Kirjoita** kuvasta ainakin viisi (5) lausetta.

i) **Katso** kuvaa ja **keskustele** parin kanssa, mitä kuvassa tehdään. Millainen tilanne kuvassa on?

Kuva: Pixabay

j) **Kirjoita** kuvasta lyhyt dialogi.

k) **Keskustele** parin kanssa, mitä kuvassa tapahtuu. Ketkä kuvassa ovat? Minne he ovat menossa?

Kuva: Pixabay

l) **Kirjoita** kuvasta lyhyt dialogi.

m) Olet tilannut ravintolasta englantilaisen aamupalan. **Keskustele** parin kanssa, mitä kuvassa on.

Kuva: Pixabay.

n) **Kirjoita** kuvasta löytyvät asiat viivoille ja muodosta niiden avulla ainakin viisi (5) lausetta.

8. Sanaselitys

a) **Selitä** sana parille, mutta älä kerro mikä sana on kyseessä. Anna parin arvata.

OPETTAJA	KYNÄ	OPISKELIJA	OPPILAITOS (koulu)
TIETOKONE	KIRJA	SÄHKÖPOSTI	TYÖTURVALLISUUS
TYÖPAIKKA	TUTKINTO	OPPITUNTI	MATEMATIIKKA
VIHKO	TYÖSALI	AIKATAULU	CV
VERKKOKURSSI	TYÖNTEKIJÄ	NÄYTTÖ	OSAAMINEN
TYÖHAKEMUS	TYÖJÄRJESTYS	TYÖSSÄOPPIMINEN	ÄIDINKIELI
ARVOSANA	REKLAMAATIO	VIERAS KIELI	KOE
LIIKUNTA	KURSSI	OPINTOTUKI	AMMATTITAITO
TEHTÄVÄ	LÄHIOPETUS	PALAUTE	AMMATTI

LUOTETTAVA	ROHKEA	TUNNOLLINEN	AHKERA
YHTÄ SUURI	PIENEMPI	SUUREMPI	PUINEN
METALLINEN	KYLMÄ	KUUMA	HAPAN
KIIINTEÄ	VAIKEA	TÄRKEÄ	KAUNIS
VÄKEVÄ	VIISAS	HELPPO	JÄNNITTÄVÄ
SURULLINEN	PUHELIAS	INNOSTUNUT	KANNUSTAVA
TYLSÄ	INHOTTAVA	PAINAVA	VAARALLINEN
JOUSTAVA	HILJAINEN	NÄLKÄINEN	EMÄKSINEN
ANTELIAS	ARVOKAS	EDULLINEN	KALLIS

OPIKELLA	LASKEA	LUKEA	HARJOITELLA
ILMOITTAUTUA	OSATA	ODOTTA	VARATA
SOPIA	TARVITA	KESKUSTELLA	AVATA
KIRJOITAA	TARKISTAA	KORJATA	TERVEHTIÄ
LEVÄTÄ	TYÖSKENNELLÄ	TALLENTAA	LIITTÄÄ
PALAUTTAA	KUUNNELLA	ESITTÄÄ	KESKITTYÄ
VALITTAA	KADOTTAA	OPETTA	SUUNNITELLA

HOKSATA	HOMMATA	JEESATA	DUUNATA
VENATA	MOKATA	MOIKATA	TSIIGATA
KELATA / FUNTSIA	MEINATA	SAFKATA	ROUDATA
TREFFATA	KOISATA	BONGATA	CHILLATA
FIKSATA	SKIPATA	KOODATA	TSEKATA
TREENATA	REMPATA	HIFFATA	PÖLLIÄ

2

KIELENHUOLTO JA OIKEINKIRJOITUS

Tärkeää tietoa kielenhuollosta

Vaikka suomen kielellä on ollut oma kirjakieli jo 1500-luvulta lähtien, sai kaikille tasapuolisesti yhteinen yleiskieli alkunsa vasta 1800-luvulla. Tuolloin suomen kielestä tuli kieliasetuksen myötä yksi kouluissa opetettavista aineista ja kielenhuoltoon sekä oikeinkirjoitussääntöihin alettiin kiinnittämään tarkempaa huomiota. Ilman kieliasetusta suomen kieli olisi varmasti vielä nykyisinkin hyvin moninainen joukko murteita.

Kielenhuolto liittyy suomen kielen normeihin ja oikeakielisyyteen. Sen tavoitteena on ylläpitää ja edistää yhdenmukaista ja ymmärrettävää yleiskieltä. Yhdenmukainen yleiskieli on tärkeä, sillä sen avulla kaikilla on tasa-arvoinen mahdollisuus oppia suomen kieli hyvin ja menestyä opinnoissa ja työelämässä. (Kotimaisten kielten keskus 2022.)

Suomen kielen oikeinkirjoitukseen kuuluu erilaisia sääntöjä, kuten alkukirjaimet, yhdyssanat, välimerkit, lyhenteet ja numeroilmaukset. Oikeinkirjoitussäännöt opitaan koulussa, mutta niitä kannattaa harjoitella säännöllisesti ja ylläpitää omia tekstin tuottamisen taitoja. On hyvä muistaa, että huoliteltu ja virheetön teksti antaa kirjoittajasta paljon vakuuttavamman ja osaavamman mielikuvan kuin teksti, joka vilisee kirjoitusvirheitä.

Voit harjoitella kielenhuollon perusasioita seuraavalta sivulta alkavien tehtävien avulla. Löydät tehtäviin liittyvän teorian tämän tehtäväpaketin lopusta. Osa tehtävistä sisältää linkin ja/tai QR-koodin luettavaan teoriaan.

Kielenhuollon harjoitukset

1. Minä ja kielenhuolto

- a) Tutustu Kirjoittajan ABC -sivustoon →
<https://webcqi.oulu.fi/oykk/abc/kielenhuolto/>

- b) Kerro omat ajatuksesi siitä, mitä kielenhuolto tarkoittaa.

- c) Mieti, miten hyvin sinä osaat kielenhuollon ja kirjoita taulukkoon, mikä on sinulle helppoa ja mikä vaikeaa.

Nämä asiat ovat minulle helppoja.	Näitä asioita minun täytyy vielä harjoitella.

2. Isot ja pienet alkukirjaimet

- a) Tee netissä Iso vai pieni alkukirjain -testi →
<https://norssi oulu.fi/suomi/alkukirjain.htm>

- b) **Ympyröi** oikea vaihtoehto A tai B.

	A	B
Ystävälläni on _____.	saksanpaimenkoira	Saksanpaimenkoira
Edu Kettunen sävelsi laulun _____.	Lentäjän poika	lentäjän poika
Sofi Oksanen on _____ kirjailija	Suomalainen	suomalainen
Hän on kotoisin _____.	Lähi-idästä	Lähi-Idästä
Minun _____ kotini on _____.	Järvi-Suomessa	järvi-Suomessa
Asutko sinä _____?	Vuorikadulla	Vuorikadulla
Tiedätkö, _____ missä _____ sijaitsee?	Perämeri	Perämeri
Milloin oli _____?	ensimmäinen maailmansota	Ensimmäinen maailmansota
Lahden _____ korjataan.	Kaupungintaloa	kaupungintaloa
Meille tulee _____.	Etelä-Suomen sanomat	Etelä-Suomen Sanomat
Opiskelen _____.	Koulutuskeskus Salpauksessa	koulutuskeskus Salpauksessa

c) **Ympyröi** laatikosta ne sanat, jotka kirjoitetaan isolla alkukirjaimella.

koulu	salpaus	kokki	merkonomi.	matti	lahti	lahtelainen
suomi	suomalainen	tammikuu	joulu	marimekko	eurooppa	

d) Kirjoita viivoille perustelu, miksi sanat pitää kirjoittaa isolla alkukirjaimella.

e) Lue teksti ja **alleviivaa** kaikki sanat, jotka alkavat isolla alkukirjaimella.

moni suomalainen saa elantonsa maatilalta

eläntiloilla kasvatetaan suomessa monia eläimiä. maitotiloilla on lypsylehmiä ja lihatilat kasvattavat esimerkiksi sikoja. myös siipikarjaa kasvatetaan eri puolilla suomea. esimerkiksi pohjanmaalla on useita kanaloita. hevostilojakin suomessa on, mutta hevosia ei kasvateta enää lihan vuoksi.

– nykyisin eläntilalla kasvatetaan yleensä vain yhtä eläinlajia, sanoo pro agria -yhdistyksen asiantuntija sanna eklund.

Lähde: Selkosanomat 9/2015 (Lyhennetty ja muokattu)

d) **Kirjoita** alleviivatut sanat viivoille.

e) **Alleiviivaa** ja korjaa lauseen alkukirjaimet oikein.

minä olen suomalainen. asun suomessa lahden kaupungissa ja puhun suomen kieltä.

f) **Kirjoita** korjatut sanat viivoille ja kerro, miksi niihin kuuluu iso alkukirjain.

g) Millaisia sanoja sinun ympäristöstäsi löytyy? **Keksi** sanoja, jotka alkavat isolla alkukirjaimella.

A _____

O _____

E _____

P _____

H _____

R _____

I _____

S _____

K _____

T _____

L _____

U _____

M _____

V _____

N _____

3. Erilaiset merkitykset

- a) Jotkut suomen kielen sanat voivat merkitä eri asioita. Millaisia merkityksiä löydät sanoille *hiiri*, *kuusi*, *maksa*, *vaara* *kurkku* ja *juuri*? **Keskustele** parin kanssa ja **kirjoita** ajatuksesi viivoille.

- b) **Kirjoita** ainakin neljä (4) lausetta, joissa sana *kuusi* esiintyy eri merkityksessä. Koeta taivuttaa sanaa. Huomaatko eroja?

- c) Joskus pelkkä alkukirjain muuttaa koko lauseen merkityksen. Löydätkö seuraavista lauseista merkityseron? **Keskustele** parin kanssa ja **kirjoita** selitykset viivoille.

Matti tykkää suomesta.
Matti tykkää Suomesta.

Pidätkö sinä presidentistä?
Pidätkö sinä Presidentistä?

Tämä höyhentyyny on Sotkasta.
Tämä höyhentyyny on sotkasta.

Missä on Niemi?
Missä on niemi?

Kävin eilen Mäen luona.
Kävin eilen mäen luona.

Tuo henkilö on orpo.
Tuo henkilö on Orpo.

4. Yhteen vai erikseen?

a) **Lue** Kielikellon artikkeli yhdyssanoista. →

b) **Kerro** lyhyesti, mitä tärkeää opit.

c) **Ympyröi** oikea vaihtoehto A tai B.

	A	B
Minulla on _____ helmikuussa.	työssäoppimisjakso	työssä oppimisjakso
Tarvitset hyvän _____.	työ takin	työtakin
Yrityksen _____ uusittiin kesällä.	verkkosivut	verkko sivut
Hän on _____.	suomenkielinen	suomen kielinen
Ammattini on _____.	sähkö asentaja	sähköasentaja
Siirrymme tästä _____.	eteenpäin	eteen päin
Hänellä on hyvä _____.	asiantuntemus	asian tuntemus

- d) **Alleviivaa** tekstistä yhdyssanavirheet.

Faktabaari paljastaa vale uutisia

On olemassa erilaisia vale uutisia ja valheellisia väitteitä. Joskus oikeaa uutista on vähän muutettu. Uutiseen voidaan lisätä asioita, jotka eivät ole totta. Voidaan esimerkiksi julkaista video, jossa joku sanoo jotain. Mutta todellisuudessa hän puhuu aivan eri asiasta. Joskus video voi olla vanhentunut tai se on tehty eri paikassa kuin väitetään. Joskus vale uutinen voi olla täysin keksitty.

Englannin kielisessä maailmassa on paljon vale uutisten tekijöitä. Huijari voi tehdä verkko sivuja, jotka ovat samanlaisia kuin englannin kieliset uutis sivut. On vaikea erottaa, mikä uutis sivusto on oikea ja mikä on väärennös.

Lähde: Selkosanommat 1/2018 (Lyhennetty ja muokattu)

- e) **Kirjoita** korjatut yhdyssanat viivoille.

- f) **Keksi** neljä (4) yhdyssanaa, joiden määriteosa on *ammatti* ja *työ*. Muista, että **määriteosa** on yhdyssanan ensimmäinen osa, esim. *jalkapallo*.

- g) **Keksi** neljä (4) yhdyssanaa, joiden perusosa on *koulu* tai *auto*. Muista, että **perusosa** on yhdyssanan jälkimmäinen osa, esim. *jalkapallo*.

5. Välimerkit

Välimerkeillä erotetaan sanoja, lauseita ja lauseenosia toisistaan. Välimerkkejä ovat pilkku, piste, huutomerkki, kysymysmerkki, puolipiste, kaksoispiste tai ajatusviiva.

a) **Lisää** päälauseisiin sopiva välimerkki (piste, kysymysmerkki tai huutomerkki).

1. Mikko opettaa matematiikkaa
2. Miksi Mikko opettaa matematiikkaa
3. Opiskele matematiikkaa
4. Haluan opiskella matematiikkaa
5. Kuka opettaa englantia
6. Mene heti oppitunnille
7. Maria lähti lomalle
8. Voit opiskella myös äidinkieltä

b) **Lisää** pilkku oikeaan kohtaan.

1. Mikko kertoi että opettaa myös historiaa.
2. Lähden kotiin kun kello on neljä.
3. Oletko nähnyt sitä miestä joka kävi täällä eilen?
4. Ostin kaupasta kahvia maitoa voita perunoita ja vessapaperia.
5. Maria kysyi eilen miksi et lähtenyt mukaan elokuviin.

c) **Lisää** tekstiin pilkut ja pisteet.

Fanittaminen voi antaa elämään paljon sisältöä. Se ketä fanitat muovaa identiteettiä ja parhaimmillaan vahvistaa kokonaisvaltaista hyvinvointia. On tärkeää päästä näkemään idoli liveinä. Monille osa fanituksen taidosta syntyy siitä että voi kokea sitä yhdessä muiden fanien kanssa.

Keikat ovat faneille mahdollisuuksia saada uusia ystäviä. Se ei onnistu samalla tavalla Instagramissa tai Snapchatissa. Keikoilla ollaan samaa heimoa ja jaetaan tunteita.

Lähde: Pirkka 3/2022

d) **Lisää** lauseisiin puuttuvat välimerkit (pilkku, piste, huutomerkki tai kysymysmerkki).

1. Miksi et ole vielä kukaan siivonnut huonettasi
2. Voisitko siivota huoneesi
3. Siivoa huoneesi
4. En tiedä miksi en ole siivonnut huonettani
5. Onpa mahtava juttu että olet siivonnut huoneesi
6. Mene heti siivoamaan huoneesi
7. Tulen iloiseksi jos siivoat huoneesi
8. Olisiko sinustakin kiva siivota
9. Mietin usein miksi siivoaminen on niin tärkeää

e) **Korjaa** väärät lopetusmerkit.

1. Voisitko soittaa Mikolle.
2. Olen tosi iloinen puolestasi?
3. Mene kouluun.
4. Onko Maria paikalla!
5. Ilmoitin Hannalle, että en voi tulla tänään töihin?
6. Venla kertoi, että oli lukenut tosi hyvän kirjan?
7. Sinä et ole oikeassa.
8. Jari sanoi, että tänään on herkkulounas!

f) **Jatka** päälauseita omalla sivulauseella. **Lisää** puuttuvat lopetusmerkit.

1. Lähteiden luotettavuus on hyvä tutkia tarkoin, koska _____
2. Osaatko kertoa, mitä _____
3. Onpa älyttömän hyvä, että _____
4. Lahden museoihin kannattaa tutustua, koska _____
5. Tiesitkö, että _____

- g) Päälause kertoo, mikä lopetusmerkki virkkeen loppuun tulee. Sääntönä on se, että virkkeen loppuun tulee piste, kun päälause on toteava, huutomerkki, jos päälause on huudahtava ja kysymysmerkki, jos päälause on kysyvä.

Tutki seuraavia päälauseita ja **kirjoita** lauseen viereen, onko kyseessä toteava, huudahtava vai kysyvä lause.

1. Lähteiden luotettavuus on hyvä tutkia tarkoin, koska... _____
2. Osaatko kertoa, mitä... _____
3. Onpa älyttömän hyvä, että... _____
4. Lahden museoihin kannattaa tutustua, koska... _____
5. Tiesitkö, että... _____
6. Mitä ihmettä tämä taas tarkoittaa _____

6. Lauseenjäsenet

Lauseenjäsenet ovat predikaatti, subjekti, objekti, predikaatiivi, adverbiaali ja attribuutti.

a) **Lisää** lauseisiin puuttuva predikaatti. Predikaatti on persoonamuotoinen verbi, joka kertoo, mitä joku tekee tai mitä tehdään, esim. *Matti opiskelee suomea.*

1. Milloin sinä _____ kouluun? Minä _____ kouluun kahdeksalta.
2. Minä _____ kokeeseen. Meillä _____ huomenna koe.
3. Kesäloma _____ kesäkuussa. Kesällä _____ Ranskaan.
4. Hänellä _____ kaunis takki. Hän _____ takin itse.
5. Opiskelijat _____ opettajaa. Opettaja _____ suomen kieltä.

b) **Lisää** lauseisiin puuttuva subjekti. Subjekti kertoo tekijän ja vastaa kysymykseen kuka, mitä, ketkä, tai mitkä, esim. *Matti opiskelee suomea.*

1. _____ työskentelee Salpauksessa. _____ on ammatiltaan opettaja.
2. _____ myöhästyi eilen koulusta. Onko _____ tänään paikalla?
3. Pöydällä on _____. Kaapissa ei ole _____
4. _____ lähti kotiin.
5. Onko _____ näkynyt? Meillä ei ole _____.

c) **Lisää** lauseisiin puuttuva objekti. Objekti kertoo tekemisen kohteen tai tuloksen. Esim. *Matti opiskelee suomea.*

1. Aion käydä kesällä _____ . Otan _____ mukaan.
2. Harrastan _____ ja _____ .
3. Näin _____ eilen bussissa. Pidin _____ paljon.
4. Minä tarvitsen uuden _____ .
5. Huomenna lähdän _____ . Minä ostan sieltä _____ .

d) **Lisää** lauseisiin puuttuva predikatiivi. Predikatiivi luonnehtii subjektia ja kertoo, millainen, mitä, mikä, millaista tai kenen subjekti on, esim. *Matti on suomalainen.*

1. Hän on _____ ystäväni. Hän on todella _____ .
2. He ovat _____ .
3. Tämä takki on _____ Onko se _____ ?
4. Viime viikon matematiikan koe ei ollut _____ .
5. Maija kertoi, että on _____ opiskella matematiikkaa.

e) **Lisää** lauseisiin puuttuva adverbiaali. Adverbiaali määrittää verbiä tai koko lausetta, ja kertoo, millä tavalla (tapa), missä (paikka) tai milloin (aika), esim. *Matti opiskelee suomea **ahkerasti**.*

1. Matkustan _____ Helsinkiin.
2. Hän soitti pianoa _____.
3. Meidän talon _____ on metsä.
4. Minä käyn _____ ravintolassa.
5. He ovat _____.

f) **Lisää** lauseisiin puuttuva attribuutti. Attribuutti määrittää substantiivia. Yleensä se on pääsanan edessä, esim. ***Ahker**a Matti opiskelee suomea.*

1. _____ tyttö silittää _____ koiraa.
2. Asumme tuossa _____ talossa. Kotimme on _____ kerroksessa.
3. Soitin eilen _____ ystävälleni.
4. Oletko jo nähnyt sen _____ sarjan?
5. Lähetin lahjan _____ lapselleni.

7. Lauseenvastikkeet

- a) **Lue** Kielitoimiston ohje lauseenvastikkeista. →
- b) **Kirjoita** mielestäsi tärkeimmät säännöt viivoille.

- c) **Harjoittele** tekstin tiivistämistä. **Muuta** alleviivatut sivulauseet lauseenvastikkeiksi, esim. *Mikko tietää, että hän osaa opettaa hyvin*. = *Mikko tietää opettavansa hyvin*.

1. Maria tuli jo kello 7 töihin, jotta voisi päästä aikaisemmin kotiin.

2. Tiesin, että hän tulee tänään kotiin.

3. Kirjoitatko, kun luet?

4. He lähtivät, jotta ehtivät ajoissa oppitunneille.

5. Tarvitsen lisää aikaa, jotta voin lukea testiin kunnolla.

d) **Muuta** alleiviivatut lauseenvastikkeet sivulauseiksi, esim. *Mikko tietää opettavansa hyvin = Mikko tietää, että hän opettaa hyvin.*

b. Opiskelijan on hyvä tutustua luotettaviin lähteisiin välttääkseen valeutiset.

c. Muistatko pelanneesi lapsena Monopolia?

d. Opettaja lähti kotiin pidettyään oppituntinsa.

e. Opiskelija kävi YTO-pajassa saadakseen lisää tukea ja ohjausta.

f. Moni kertoo videoivansa suullisen esityksen puhelimellaan.

e) **Ympyröi** tekstistä ne lauseenvastikkeet, jotka korvaavat *kun-, että- ja jotta* -sivulauseet.

Voit opiskella omaan tahtiin kaikkia YTO-aineita ilmoittautuessasi oppimispajaan. Moni pajassa säännöllisesti opiskeleva kertoo saavansa hyvin tukea ja ohjausta. Opiskelijat voivat ilmoittautua pajaan edetäkseen opinnoissaan **nopeammin**.

f) **Muuta** löytämäsi lauseenvastikkeet sivulauseiksi ja kirjoita ne viivoille.

8. Sanajärjestys ja korjattavat lauseet

a) **Laita** sanat oikeaan järjestykseen ja kirjoita niistä kokonainen lause. **Taivuta** oikein. **Muista** myös alkukirjaimet ja välimerkit.

1. (opiskella – minä – Salpaus)

2. (mitä – sinä – kuulua?)

3. (elokuva – haluta – sinä – lähteä – ilta?)

4. (mitä – ammatti – opiskella – sinä?)

5. (harjoitella – minä – ahkera – suomen kieli)

6. (lause – piste – päättyä – ja – iso alkukirjain – alkaa)

7. (mennä – minä – viikonloppu – mökki)

8. (keskusta – kaupungintalo – sijaita)

9. (tietoa – minä – usein – netti – hakea)

b) **Korjaa** lauseet (alkukirjaimet, yhdyssanat ja välimerkit). Lauseiden loppuun on merkitty korjausten lukumäärä. Älä korjaa enempää kuin on ohjeistettu!

1. yhdessä toimimiseen tarvitaan osallistumista ja yhteistyö kykyä (3 korjausta)

2. sanaton viestintä kuten ilmeet katse ja eleet täydentää sanallista viestintää (4 korjausta)

3. hyvä ensi vaikutelma on tärkeää työ haastattelussa (4 korjausta)

4. sosiaalinen media mahdollistaa reaali aikaisen viestinnän (3 korjausta)

c) **Lue** teksti ja alleviivaa tekstistä ne sanat, joihin tulee iso alkukirjain ja lisää puuttuvat välimerkit.

Talvilomien aika

koulujen talviloma on suomessa kolmessa erässä talvilomakausi jatkuu maaliskuun puoliväliin etelä-suomessa, satakunnassa ja sarsinais-suomessa talviloma on helmikuun viimeisellä viikolla hämeessä, kaakkois-suomessa ja länsi-suomessa talviloma on maaliskuun ensimmäisellä viikolla pohjois-suomessa ja Itä-suomessa talviloma on maaliskuun toisella viikolla talvilomaa kutsutaan myös hiihtolomaksi

Lähde: Selkosanommat 2/2022.

d) **Jatka** lauseita omin sanoin. Muista lisätä puuttuvat välimerkit.

1. Opiskelen _____
2. Olen iloinen siitä, että _____
3. Viiden vuoden päästä aion _____
4. Mielestäni on tärkeää _____
5. Harrastan _____
6. Aion hankkia vielä _____
7. Minua ilahduttaa, että _____
8. En olisi ikinä uskonut _____
9. Työelämässä on tärkeää _____
10. Asiakaspalvelutilanteissa _____
11. Mielestäni on hyvä, että _____
12. Suomalainen koulu _____
13. Suomen kielen opinnot _____
14. Olen työntekijänä _____
15. Minun vahvuuteni on _____
16. Opettaja kertoi, että _____
17. Minun tavoitteeni on _____
18. Kirjoitan yleensä _____

9. Lyhenteet

a) **Lue** teksti ja **ympyröi** siitä kaikki lyhenteet.

TÄSTÄ SINULLE EDULLINEN VAIHTOAUTO!

Kyseessä on erittäin siisti Toyota Corolla, vuosimallia 2006.

Auto on juuri huollettu ja sen mukana tulee hyväkuntoiset renkaat.

Auton tiedot:

- mittarilukema on 168 000 km
- polttoaineen kulutus maantiellä 6,4 l / 100 km, kaupungissa 10,6 l / 100 km
- päästöt 0,0 g / km
- teho on 110 hv ja huippunopeus 175 km / h
- mitat 1710 x 1500 mm
- paino (omamassa) 1290 kg
- ovien lkm. 5

Tähän autoon saatavilla Kasko 349 € / v ja rahoitusaikaa on jopa 72 kk.

Hinta alk. 98 € / kk.

b) **Etsi** lyhenteiden nimet Kielitoimiston luettelosta. →

c) **Kirjoita** viivoille, mitä lyhenteet tarkoittavat kokonaisina sanoina.

d) **Lue** ja harjoittele mittayksiköiden lyhenteet. →

e) **Alleviivaa** ohjeesta mittayksiköt, esim. *kilogramma = kg*.

Pinaattikeitto

Valmistusaika 15 minuuttia.

Keiton tekemiseen tarvitet seuraavat raaka-aineet:

- 50 grammaa margariinia tai voita
- 4 ruokalusikallista vehnä jauhoja
- 1 litra maitoa
- 150 grammaa pakastepinaattia
- 1 teelusikallinen suolaa
- 4 kappaletta keitettyjä kananmunia
- 2 ruokalusikallista ruohosipulia

f) **Muuta** alleviivaamasi mittayksiköt lyhenteiksi ja kirjoita ne viivoille.

g) **Lue** teksti, joka sisältää lyhenteitä.

Haen avoinna olevaa työpaikkaa. Olen koulutukseltani FM ja minulla on ilmoituksessa mainittu laaja-alainen työkokemus tieto- ja viestintätekniikka-alalta. Ent. esimieheni on luvannut kertoa minusta lisää. Hänen nro on 044 123 4567. Voitte soittaa hänelle ke 1.1. klo 12. Myös minä voin tulla mielelläni kertomaan itsestäni lisää. Minulle sopii esim. maanantaina.

h) **Kirjoita** viivalle ne lyhenteet, jotka mielestäsi sopivat tekstiin.

3

LUETUN YMMÄRTÄMINEN

Tärkeää tietoa lukemisesta ja luetun ymmärtämisestä

Lukeminen on tärkeä taito ja kaiken oppimisen perusta. Jos osaat lukea hyvin, niin ymmärrät, mitä erilaisissa teksteissä kerrotaan. Hyvä lukemisen taito auttaa sinua oppimaan asiat paremmin ja nopeammin.

Voit harjoitella luetun ymmärtämisen taitoa, kun luet säännöllisesti erilaisia tekstejä. Lukemisen lisäksi on hyvä, että kirjoitat teksteistä omia muistiinpanoja, esimerkiksi sanalistoja ja tiivistät teksteistä tärkeimmät asiat. Mieti myös, miten luet. Luetko tekstejä silmäillen nopeasti otsikot ja kuvat, vai keskitytkö tekstiin yleensä pidemmäksi ajaksi?

Se, miten tekstejä luet, liittyy siihen, miten tehokas lukuteknikka sinulla on. Avaa QR-koodi ja tutustu erilaisiin lukuteknikoihin. →

Voit harjoitella lukemista ja luetun ymmärtämistä seuraavalta sivulta alkavien tehtävien avulla. Tehtävissä luet erilaisia artikkeleita ja Juttuja Suomesta -selkolukemistoa. Lukemisen lisäksi teet tehtäviä ja kerrot erilaisista aiheista omin sanoin.

Juttuja Suomesta

Kirjailija: Liisa Pyykkönen
ISBN: 9789511356615 Kieli: Suomi
Julkaistu: 2019-01-01
Kustantaja: Otava
Sivumäärä: 252

Luetun ymmärtämisen harjoitukset

1. Suomen kieli

- a) Lue Ylen artikkeli. Artikkelin kertoo suomen kielen opiskelemisestä.

Ei kielioppia vaan puhetta – suomen kielen opinnot on usein aloitettava aakkosista

Epämukavuusalueelle uskaltautuva ulkomaalainen opiskelija voi oppia suomen kielen nopeasti. Opiskelijan kannattaakin heittää kielioppiajattelu syrjään ja hakeutua tilanteisiin, joissa kieltä pääsee käyttämään oikeasti.

Venäläinen Karina Hagman kertoo puhuvansa suomea ihan hyvin. Hänellä on tarpeeksi kielitaitoa arkipäivän elämää varten. Karina opiskelee Kajaanin ammattikorkeakoulussa vain englanniksi, mutta ottaa seuraavana myös suomenkielisiä kursseja enemmän.

Suomen kielen oppiminen oli Karinalle aluksi vaikeaa. Vaikeinta oli kielioppi, koska on paljon erilaisia sääntöjä, muotoja ja verbityyppejä. Karina kertoo, että niitä on vaikea käyttää silloin, kun puhutaan, koska aina ei muista miten joku sana pitää sanoa.

Suomen kielen opiskelu vaatii paljon itsenäistä työtä ja sisäistä motivaatiota, että haluaa ja näkee suomen kielen tarpeellisuuden ja hakeutuu tilanteisiin, joissa kieltä pääsee käyttämään. Suomen kielen opinnot aloitetaan usein nollasta, koska moni opiskelija ei hallitse vielä suomalaisia aakkosia. Tunneilla käydään läpi perussanastoa, mutta kieltä opiskellaan ennen kaikkea puhumalla ja tilanteiden kautta.

Myös kielioppia on opetettava, mutta se on sivuosassa, koska kieli opitaan käytännössä. Kielioppi antaa kuitenkin varmuutta, kun haluaa oppia ymmärtämään, mistä kielessä on kysymys ja miten lauseet rakentuvat.

Lähde: Yle Uutiset 2/2016 (Lyhennetty ja muokattu)

b) **Vastaa** kysymyksiin.

1. Miksi suomen kielen opinnot aloitetaan usein aakkosista?

2. Millainen kielitaito Karina Hagmanilla on?

3. Miksi kieliopin opiskeleminen oli Karinalle vaikeaa?

4. Mitä artikkeli kertoo suomen kieltä oppimisesta?

5. Mikä merkitys kieliopin opettamisella on?

c) **Selitä** omin sanoin. (= Mitä tarkoittaa?)

1. Epämukavuusalueelle uskaltautuva.

2. Heittää kielioppiajattelu syrjään.

3. Suomen kielen opiskelu vaatii paljon itsenäistä työtä ja sisäistä motivaatiota.

d) **Lue** kirjan Juttuja Suomesta teksti *Tapaaminen* (sivut 18–21).

e) **Kirjoita** oma teksti.

- Mistä sinä olet kotoisin?
- Kuinka kauan olet opiskellut suomen kieltä?
- Mikä on sinulle vaikeaa? Mikä on helppoa?
- Mikä auttaa sinua oppimaan?

2. Asuntoilmoitus

a) **Lue** netissä julkaistu asuntoilmoitus.

SAUNALLINEN KAKSIO UUDISKOHTEESTA

Myynnissä olevalle huoneistoille kuuluu autopistokepaikka sekä lämmin huoneistokohtainen varasto. Asunnossa on maalämpö ja edullinen hoitovastike.

Ennakkomarkkinoinnissa oleva kohde. Talon arvioitu valmistuminen kesällä 2023. Nyt sinulla on hyvä mahdollisuus vaikuttaa pintamateriaalivalintoihin ja suunnitella asunnosta itsellesi mieluisa koti.

Kohde rakentuu hyvälle paikalle osoitteeseen Puutalot 2. Kohteesta on erinomaiset liikenneyhteydet itäväylää pitkin pohjoisen Seinäjoen ja Nurmon suuntaan sekä etelään Tampereen suuntaan. Myös kulku Seinäjoen keskustaan ja rautatieasemalle käy vaivattomasti Ruukintien kautta

Asunto-osakeyhtiö sijaitsee 5750 m²:n suuruisella tilavalla omistustontilla. Saunallisessa kaksioissa on sisäkatoissa kauttaaltaan upotetut modernit led-valot. Olohuoneessa on lähes lattiaan saakka ulottuvat ikkunat. Myös parvekkeen käyntiovi on lähes kokonaisuudessaan lasia.

Kärjen kehittyvä asuinalue on lapsiperheiden suosimaa rauhallista aluetta. Kaupat ja koulut sijaitsevat lähistöllä. Alueella on myös leikkipuistoja ja hyvät ulkoilumahdollisuudet. Seinäjoen keskustaan autolla vain noin 12 minuutissa.

Lähde: Oikotie.fi (Lyhennetty ja muokattu)

b) **Selvitä**, mitä alleiviivatut sanat tarkoittavat. Sanat löytyvät asuntoilmoituksesta.

Uudiskohteessa	
Ennakkomarkkinoinnissa	
Arvioitu	
Mieluisa	
Vaivattomasti	
Lähes	
Lähistöllä	

c) **Vastaa**, onko väite totta vai ei. Ympyröi A tai B.

2. Myynnissä oleva asunto on jo valmistunut.	A) Kyllä	B) Ei
3. Sinulla on mahdollisuus vaikuttaa asunnon tyyliin.	A) Kyllä	B) Ei
4. Asuntoon kuuluu oma sauna ja parveke	A) Kyllä	B) Ei

d) **Vastaa** seuraaviin kysymyksiin omin sanoin.

1. Kuinka monta huonetta asunnossa on?

2. Millaisella paikalla asunto sijaitsee?

3. Miksi myynti-ilmoitus mainitsee lapsiperheet?

e) **Lue** kirjan Juttuja Suomesta teksti *Asuntoilmoitus* (sivut 210–212). **Vastaa** kysymyksiin.

1. Miksi Mia ja Juha etsivät uutta kotia?

2. Millaisesta asunnosta Mia ja Juha haaveilevat?

f) **Piirrä** kuva sinun unelma-asunnostasi ja **kerro** siitä parillesi.

g) Lue kirjan Juttuja Suomesta teksti *Asuntoesittelyssä* (sivut 214–216). Vastaa kysymyksiin.

1. Kuinka monta huonetta asunnossa on?

2. Millaiset makuuhuoneet asunnossa on?

3. Mitä kaikkea kylpyhuoneesta löytyy?

4. Miksi asuntoon pitää tehdä remonti?

3. Perhe

a) Lue Tilastokeskuksen teksti.

Perheet Suomessa

Suomessa oli vuoden 2020 lopussa yhteensä 1 467 653 perhettä. Kun vuonna 1990 yleisin perhetyyppi oli aviopari ja lapsia, oli vuonna 2020 yleisin perhetyyppi aviopari ilman lapsia. Aviopari ja lapsia perheiden määrä on vähentynyt ja ilman lapsia elävien avio- ja avoparien määrä on kasvanut.

Perheet muodostetaan samassa asunnossa asuvista henkilöistä. Vuonna 2020 perheistä 63 prosenttia oli avioparien perheitä ja 24 prosenttia avoparien perheitä. Lapsiperheitä oli yhteensä 556 052. Lapsiperheeseen kuuluu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. Lapsiperheiden määrän väheneminen kertoo lähinnä siitä, että perheiden täysi-ikäistyvien lasten ikäluokat ovat suurempia kuin uudet syntyvät ikäluokat.

Lapsiperheiden keskimääräinen lapsiluku oli 1,84. Lapsiperheistä yksilapsisia oli 43 prosenttia, kaksilapsisia 39 prosenttia ja kolmilapsisia oli 13 prosenttia. Viidessä prosentissa lapsiperheistä oli vähintään neljä alle 18-vuotiasta lasta.

Vuoteen 2000 verrattuna vähintään nelilapsisten lapsiperheiden lukumäärä on kasvanut ainoastaan Uudellamaalla, Pohjois-Pohjanmaalla, Pirkanmaalla, Ahvenanmaalla, ja Keski-Suomessa. Muissa maakunnissa vähintään nelilapsisten perheiden lukumäärä on vähentynyt, eniten Etelä-Pohjanmaalla, Satakunnassa, Lapissa, Pohjois-Karjalassa ja Etelä-Savossa.

Lähde: Tilastokeskus 2021. Perheiden määrän lasku pysähtynyt (lyhennetty ja muokattu).

a) **Selvitä**, mitä alleiviivatut sanat tarkoittavat. Sanat löytyvät Tilastokeskuksen tekstistä.

perhetyyppi	
aviopari	
avopari	
täysi-ikäistyneiden (= täysi-ikäinen)	
keskimääräinen lapsiluku	

b) **Vastaa**, onko väite totta vai ei. Ympyröi A tai B

1. Yleisin perhetyyppi vuonna 1990 oli aviopari ilman lapsia.	A) Kyllä	B) Ei
2. Kolmilapsisia perheitä oli 30 prosenttia vähemmän kuin yksilapsisia.	A) Kyllä	B) Ei
3. Vähintään nelilapsisten perheiden lukumäärä kasvoi Pohjanmaalla.	A) Kyllä	B) Ei

c) **Vastaa** kysymyksiin. **Etsi** oikeat vastaukset tekstistä.

1. Mikä oli yleisin perhetyyppi vuonna 2020?

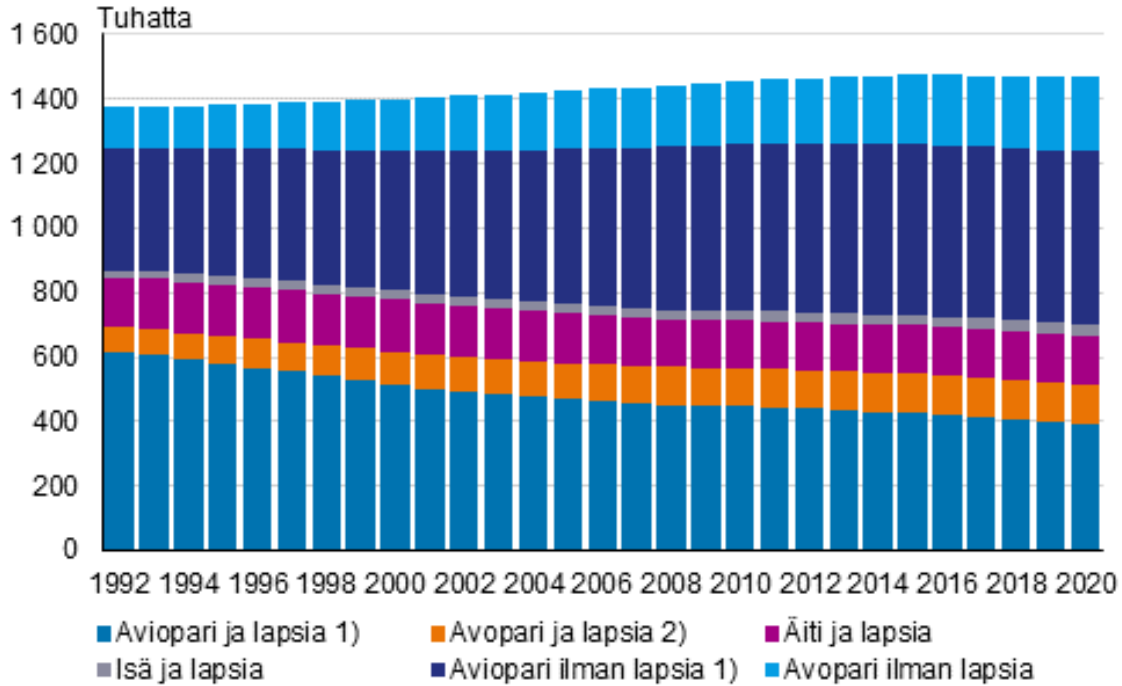
2. Kuinka monta prosenttia enemmän oli avioparien perheitä kuin avoparien perheitä?

3. Kuinka monta lasta on tyypillisessä suomalaisessa perheessä?

4. Kuinka monta prosenttia on niitä lapsiperheitä, joissa on vähintään neljä lasta?

d) Tutki Tilastokeskuksen kaaviota ja **vastaa** kysymyksiin.

Perheet tyypeittäin 1990–2020

Kuva: [Tilastokeskus 2021](#).

1. Mitä perhetyyppejä oli **eniten** vuonna 1992?

2. Mitä perhetyyppejä oli **toiseksi eniten** vuonna 2020?

3. Mikä perhetyyppi on taulukon mukaan **harvinaisin**?

e) **Lue** kirjan Juttuja Suomesta teksti *Albumi* (sivut 245–251). **Vastaa** kysymyksiin.

1. Millainen perhe Sannalla on?

2. Minkä niminen on Sannan nuorin veli? Missä hän asuu?

3. Miksi Iiris ja Juha erosivat?

4. Kuinka monta enoa, setää ja tatiä Sannalla on?

f) **Kirjoita** teksti, jossa kerrot, millainen perhe sinulla on. Voit kertoa myös muista sukulaisista.

g) **Kerro** omasta perheestä parillesi.

4. Työpaikkailmoitus

a) **Lue** työpaikkailmoitus.

Asiakaspalvelija sairaalan vastaanottoon

Haemme asiakaspalvelijaa sairaalan vastaanottoon Kuopioon.

Työ on monipuolista asiakaspalvelutyötä ja työtehtävät määräytyvät osittain valitun henkilön osaamisen perusteella.

Työtehtävään kuuluu muun muassa asiakkaiden vastaanottaminen, ohjaaminen, neuvonta ja maksutapahtumien käsittely. Tehtäviin voi kuulua myös poliklinikan hoidollista työtä, joten tuki- ja liikuntaelinten vaivojen ja tapaturmien sairaanhoidollinen kokemus ja erityisesti kipsausosaaminen katsotaan eduksi.

Etsimme nyt keikkaluonteiseen työhön hoitajia kevään ja kesän ajalle. Ajoittain työtä voi olla tarjolla kokoaikaisemmin, mutta voit ottaa vastaan vuoroja omien aikataulujesi mukaisesti. Keikkaluontoisessa työssä teet työvuoroja silloin kun se sinulle parhaiten sopii ja kun työvuoroja on tarjolla.

Tehtävään edellytämme sairaanhoitajan tai lähihoitajan tutkintoa. Tehtävässä suoriutumiseen tarvitaan halua tuottaa ammattitaitoisesti lämmintä ja myönteistä asiakaskokemusta. Arvostamme oma-aloitteista ja ennakkoluulotonta työskentelyotetta sekä aikaisempaa kokemusta asiakaspalvelutehtävistä. Suomen kielen lisäksi englannin ja ruotsin kielen osaaminen on plussaa.

Tarjoamme Sinulle:

- Monipuoliset työtehtävät terveydenhuollon edelläkävijäyrityksessä
- Ammattitaitoisen työyhteisön tuen työhösi
- Kilpailukykyisen palkan osaamisesi mukaisesti (+ lisät ja lomakorvaus)
- Lounasedun
- Joustavan keikkaluontoisen työn (noin 16–20 tuntia viikossa)

Työt alkavat sopimuksen mukaan sopivan henkilön löydyttyä. Voit hakea tehtävää nopeasti ja helposti täyttämällä hakemuslomakkeen. Lisätietoja tehtävistä voi kysyä Matti Meikäläiseltä p. 050 123 4567

Lähde: TE-palvelut 14.3.2022 (Lyhennetty ja muokattu)

b) **Vastaa** kysymyksiin.

5. Mitä ilmoitus kertoo asiakaspalvelijan työtehtävistä?

6. Mitä tarkoittaa, että työ on keikkaluontoinen?

7. Millaista työntekijää ilmoitus hakee? Kerro ominaisuuksista ja osaamisesta.

8. Mitä muuta työpaikka tarjoaa sinulle?

9. Miten voit saada lisätietoa työpaikasta?

c) **Ympyröi** laatikosta ne sanat, jotka kuvaavat sinua opiskelijana tai työntekijänä.

ahkera	aktiivinen	asiakaspalvelutaitoinen	avulias	empaattinen	
ennakkoluuloton	järjestelmällinen	itseohjautuva	joustava	kärsivällinen	
lempeä	luotettava	myyntihenkkinen	määrätietoinen	neuvottelutaitoinen	
oma-aloitteinen	pitkäjänteinen	rauhallinen	rehellinen	reipas	sisukas
sosiaalinen	stressinsietokykyinen	taitava	tarkka	tehokas	utelias
tunnollinen	täsmällinen	vastuuntuntoinen	yhteistyökykyinen	yritteliäs	

d) **Keskustele** parin kanssa. Esittele hänelle ensin kaikki sanat, jotka olet ympyröinyt. **Perustele** sen jälkeen, miksi olet esimerkiksi ahkera.

e) **Kirjoita** neljä (4) kokonaista lausetta, joissa kerrot omista ominaisuuksistasi opiskelijana tai työntekijänä, esim. *Olen tunnollinen opiskelija, koska olen oppitunneilla ajoissa ja teen tehtäväni aina huolella.*

f) **Lue** kirjan Juttuja Suomesta tietoteksti *Tulevaisuuden työntekijä* (sivu 195). **Vastaa** kolmeen tekstissä esitettyyn kysymykseen kokonaisilla lauseilla.

- g) **Keksi neljä (4) sinua kiinnostavaa työtehtävää** ja kirjoita ne alla olevaan taulukkoon.
Lisää jokaisen työtehtävän alle ainakin kaksi (2) sanaa, jotka liittyvät hyvän työntekijän ominaisuuksiin.

- h) Kuvittele nyt, että haet yhtä sinua kiinnostavaa työtehtävää ja **täytä** alla oleva työhakemus.

HAETTAVA TYÖTEHTÄVÄ

OMAT TIEDOT JA TAIDOT

Kerro, millainen työntekijä olet ja mitä osaat hyvin.

MOTIIVI

Kerro, miksi haluat hakea tätä työtehtävää.

PERUSTELUT

Kerro perustellen, miksi työnantajan tulisi palkata juuri sinut.

i) **Lue** kirjan Juttuja Suomesta teksti *Haastattelu* (sivut 190–194). **Vastaa** kysymyksiin.

1. Mitä Eeva on tehnyt, kun hän on valmistautunut työhaastatteluun?

2. Millaiseen työpaikkaan Eeva hakee?

3. Millainen koulutus ja aikaisempi työkokemus Eevalla on?

4. Mitkä ovat Eevan hyvät ja huonot ominaisuudet?

j) **Kerro**, miten sinä valmistaudut työhaastatteluun. Mitä pitää muistaa?

k) **Mieti**, mitä sinä kysyisit, jos olisit haastatteliija. Keksi kysymyksiä ja **haastattele** pariasi.

4. Harrastus

a) Lue teksti.

Millainen harrastus sinulle voisi sopia? Mistä olet kiinnostunut?

Liikunta- ja urheiluharrastuksia on tarjolla monipuolisesti. Voit pohtia itseäsi kiinnostavia lajeja sekä etsiä niistä tietoa. Monet harrasteseurat järjestävät ilmaisia kokeilukertoja, ota rohkeasti yhteyttä ja kokeile erilaisia lajeja! Liikuntaa voi harrastaa myös itsenäisesti esim. käymällä ulkoliikuntapaikoilla. Youtubesta löytyy erilaisia treeniohjelmia, joita voi tehdä kotona.

Taiteita ja kädentaitoja voi harrastaa erilaisissa ohjatuissa ryhmissä, itsenäisesti tai vaikka kaverin kanssa. Taideharrastuksia ovat mm. kuvataide, käsityöt (esim. kudonta, keramiikka), valokuvaus ja näyttämötaiteet kuten teatteri. Myös erilaisissa näyttelyissä, museoissa ja esityksissä käyminen on kiva tapa harrastaa. Googleta esim. oman alueesi kansalais- ja työväenopiston kurssitarjonta. Jos kaupungissasi on piirustus- tai käsityökoulu, ota rohkeasti yhteyttä ja käy kokeilemassa!

Musiikkia voi harrastaa itsenäisesti tai ohjatusti. Erilaisia soittimia, bändiä, laulua ja kuoroa pääsee harrastamaan esim. kansalais- tai musiikkiopistossa. Musiikkia on helppo harrastaa itsenäisesti. Netistä löytyy paljon erilaisia sovelluksia musiikin ja laulamisen harrastamiseen. Myös pelikonsoleihin löytyy laulupelejä.

Ruoanlaittoa ja leivontaa voi harrastaa helposti itsenäisesti vaikka omassa keittiössä. Netistä löytyy paljon eritasoisille kokeille reseptejä niin leivontaan kuin ruoanlaittoonkin. Ruoanlaittoa sekä leivontaa voi myös harrastaa ohjatusti mm. eri seurojen järjestämillä kokkikerhoilla. Näitä kursseja/kerhoja tarjoaa usein 4H, seurakunta sekä kansalaisopisto.

Jos sinua kiinnostaa luonto ja retkeily, niin partio on oiva paikka harrastaa tätä ohjatusti. Partiossa on toki paljon muutakin retkeilyn lisäksi, mutta pyöritään näiden aiheiden ympärillä. Retkeilyä ja luonnossa liikkumista voi harrastaa myös itsenäisesti. Ota vaikka perheesi tai koira mukaan, pakkaa eväät ja lähde kävelemään metsään. Kurkkaa oman kaupunkisi retkeilyreitit, laavut ja muut ulkoilualueet.

Teknisiä kiinnostuksen kohteita ovat mm. digitaalinen pelaaminen, koodaaminen, tubettaminen ja bloggaaminen. Tekniikkaan kuuluu pelaaminen, xbox, pleikkari, muut online pelit, roolipelit jne. Internetistä löytyy myös paljon videoita ja tietoa, jos sinua kiinnostaa vaikkapa mopojen korjaaminen.

Lemmikkien parissa voi harrastaa ohjatusti eri yhteisöissä tai itsenäisesti. Ratsastus ja agility ovat mm. lemmikkien parissa toimivia harrastuksia. Myös oman lemmikkien hoitaminen on harrastus. Jos et omista itse lemmikkiä, niin naapurin koiran omistajilta voi kysyä tarvittaisiinko lenkitys- tai hoitoapua. Tarkista oman paikkakuntasi löytöeläintalot ja tallit, sillä useat näistä ottavat mielellään vapaaehtoisia auttamaan eläimien hoitamisessa.

Lähde: Nuortennetti 2019. MLL

b) **Vastaa** kysymyksiin.

1. Miten voit harrastaa liikuntaa?

2. Millaisia erilaisia taideharrastuksia on olemassa?

3. Miksi musiikkia on helppo harrastaa myös itsenäisesti?

4. Mistä löydät ruoanlaittoon liittyviä kerhoja?

5. Mikä liittyy tekniseen harrastamiseen?

6. Mihin ratsastus ja agility liittyvät?

c) Lue kirjan Juttuja Suomesta teksti *Mitä sinä harrastat?* (sivut 196–199). Vastaa kysymykseen.

1. Millaisia erilaisia harrastuksia tekstissä olevilla henkilöillä on?

d) Vastaa, onko väite totta vai ei. Ympyröi A tai B

4. Leena harrastaa uimista ja ui kesällä järvessä.	A) Kyllä	B) Ei
5. Lotta pitää leipomisesta ja kirjoittaa ruokablogia.	A) Kyllä	B) Ei
6. Armi käy miehensä kanssa usein elokuvissa tai teatterissa.	A) Kyllä	B) Ei

e) Elokuvien katsominen on myös harrastus. Tutki alla olevaa elokuvalippua ja vastaa kysymyksiin.

1. Mihin näyttökseen lippu on ostettu? _____
2. Mitä lippu on maksanut? _____
3. Milloin elokuva on katsottu? _____
4. Onko elokuva sallittu lapsille? _____
5. Missä elokuvan katsonut on istunut? _____

5. Arkiliikunta

a) **Lue** teksti.

Lasten ja nuorten liikuntasuosituksissa painottuu arkiliikunta

Uusi kansallinen liikkumissuositus koululaisille korostaa arkiliikunnan merkitystä. Lapsille ja nuorille suositellaan nyt vähintään tunti päivässä monipuolista, reipasta ja rasittavaa liikumista. Suositus koskee 7-17-vuotiaita.

Lisäksi runsasta ja pitkäkestoista paikallaan oloa tulisi välttää. Uusittu kansallinen liikkumissuositus koululaisille korostaa arkiliikunnan merkitystä.

Kainuun liikunnan asiantuntija **Ira Liuski** sanoo, että taustalla on iso ajatus arjen aktiivisuudesta.

– Ei kannata tarttua pelkkään yhteen tuntiin, vaan jatkuva liike ja lepo on hyväksi. Myös uni on tärkeä osa kokonaishyvintia.

Peruskoulun alkaessa lapsista liikkuu riittävästi 70 prosenttia. Yläkoulun lopulla osuus on romahtanut 10 prosenttiin.

Koronaepidemian aikana liikkumisen määrä tipahti osalla lapsista entisestään.

Lähde: Yle Uutiset 4/2021

b) **Vastaa** kysymyksiin.

1. Mitä tekstissä korostetaan?

2. Liikkuvatko yläkouluikäiset nuoret riittävästi?

3. Mikä on osaltaan vaikuttanut lasten riittävän arkiliikunnan määrään?

c) **Lue** kirjan Juttuja Suomesta teksti Pyöräretki (sivut 92–94). **Vastaa** kysymyksiin.

1. Minne Eeva ja Topi pyöräilevät?

2. Miksi päivä oli Eevan ja Topin mielestä kiva?

d) **Mieti**, kuinka paljon sinä liikut päivittäin. **Kirjoita** taulukkoon liikunnan määrä ja miten päivän aikana liikut, esim. kävely tai pyöräily.

	Näin monta tuntia liikuin	Liikuntamuoto (kävely, pyöräily jne.)
maanantai		
tiistai		
keskiviikko		
torstai		
perjantai		
lauantai		
sunnuntai		

e) **Keskustele** parin kanssa. **Vertailkaa** taulukoitanne ja selvittäkää, liikutteko vähintään tunnin vuorokaudessa.

f) **Mieti**, miten voisit lisätä omaa arkiliikunnan määrää. **Kirjoita** itsellesi ohje arkiliikunnan lisäämiseen.

6. Terveellinen ruoka

a) Lue teksti.

Päiväkodeissa kehitetään terveellistä ja ilmastoystävällistä ruokavaliota

Lahden kaupungin 31 päiväkodista 15 osallistuu kestävän ruokajärjestelmän tutkimushankkeeseen.

Kansallisen Ruoka-askel -hankkeen tavoitteena on kehittää toimintamalli tukemaan lasten terveellistä ruokavaliota ja vähentämään ruokailun ilmastovaikutuksia varhaiskasvatuksessa.

Toimintamalli kehitetään laajana yhteistyönä, jossa ovat mukana kuntien, ruokapalveluiden ja varhaiskasvatuksen ammattilaiset sekä lapset ja vanhemmat.

Tutkimuksessa mukana olevat päiväkodit jaetaan kokeilujakson ajaksi kokeilu- ja vertailupäiväkoteihin. Kokeilupäiväkodeissa on kokeilujakson aikana käytössä uusi ruokalista, jonka ympäristöjalanjälki on pienempi kuin tavanomaisessa ruokalistassa.

Vertailupäiväkodeissa on puolestaan käytössä tavanomainen ruokalista koko kokeilujakson ajan. Uusi toimintamalli voidaan ottaa vertailupäiväkodeissa käyttöön kokeiluvaiheen jälkeen.

Kokeilujakso alkaa helmikuussa 2022 ja kestää vuoden loppuun. Perheet saavat päiväkodin kautta kutsukirjeen osallistua mukaan tutkimukseen.

Kyseessä on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, Luonnonvarakeskuksen, Helsingin yliopiston ja Laurea-ammattikorkeakoulun yhteistyöhanke, jolla on tutkimuslupa Lahden kaupungilta.

Lähde: Yle Uutiset 11/2021

b) **Selvitä**, mitä alleviivatut sanat tarkoittavat. Sanat löytyvät tekstistä.

Ilmastoystävällistä (ilmastoystävällinen)	
Ilmastovaikutuksia (ilmastovaikutus)	
Ympäristöjalanjälki	

c) **Vastaa** kysymyksiin.

1. Miksi päiväkodeissa kehitetään terveellistä ja ilmastoystävällistä ruokavaliota?

2. Ketkä kaikki ovat mukana kehittämistyössä?

3. Mistä syystä ruoka on ilmastoystävällisempää?

4. Koska uusi toimintamalli otetaan käyttöön myös vertailupäiväkodeissa?

d) **Keskustele** parin kanssa oman koulun ruoasta. Onko oman koulun ruoka yleensä terveellistä? Mikä tekee siitä terveellisen? Millainen on terveellinen ruoka?

e) Tutki Satakunnan S-marketin mainosta.

Helppoa & edullista ARKIRUOKAA

S-MARKET HARJAVALLASTA JA KOKEMÄELTÄ HERKKUTORIN TUOTTEET PAKATTUNA JA PALVELUSTA TO- LA

 <p>Kalaneuvos Lohimedaljonki 1890 kg</p>	 <p>Kivikylä Porsaan kasslerleikkeet myös marinoituna 690 kg</p>	 <p>Kivikylä Porsaan ulkofileepihvit myös marinoituna 1090 kg</p>	 <p>Lihamestarin Porsaan Back Ribs 790 kg</p>
 <p>Kuumainen Broileri GRILLISTA 499 kg</p>	 <p>Korpela Porsaan sisäfilee n. 600 g 790 KG</p>	 <p>Korpela Ulkofileepihvi 4 kpl 480 g (10,40/kg) 499</p>	 <p>Sata-Liha Lankkufile n. 700-1000g 1190</p>
 <p>Kivikylä Huiluntuuti grillimakkara 400 g (7,45/kg) 298</p>	 <p>Kurkku Suomi 149 KG</p>	 <p>Varhaiskaali Unkari 199 KG</p>	 <p>Satsuma Etelä-Afrikka 219 KG</p>
 <p>Porin Leipä Ruispatat 6 kpl 360 g (2,19/kg) 079</p>			

Hinnat voimassa 15.5.2022 saakka. Vain kotitalouksille.

MEILTÄ SAAT BONUSTA
s-korava.fi

S-market Harjavalta • Pirkankatu 5, 029 009 6720 • ma-la 7-22, su 9-22
S-market Kokemäki • Haapionkatu 14, 029 009 6740 • ma-la 7-22, su 9-22

SATAKUNTA

h) **Lue** kirjan Juttuja Suomesta teksti Mistä voi ostaa ruokaa? (sivut 29–32). **Vastaa** kysymyksiin.

1. Millaisista paikoista voit ostaa ruokaa?

2. Miten iso market, lähikauppa ja suoramyynti eroavat toisistaan?

i) **Keskustele** parin kanssa.

- Millaisissa ruokakaupoissa yleensä käyt?
- Mikä on sinun suosikkiliikkeesi? Miksi?
- Onko sinulle tärkeä tietää, mistä ruokasi on peräisin? Miksi on? Miksi ei ole?
- Oletko ostanut ruokaa verkon kautta? Milloin? Mitä?

7. Uni ja oppiminen

a) Lue teksti.

Hyvillä yöunilla tuet opiskeluasi

Unella on paljon tärkeitä tehtäviä. Yksi tärkeimmistä tehtävistä on aivojen pitäminen toimintakykyisenä. Olet varmasti huomannut, että monimutkaisten ja luovuutta vaativien koulutehtävien ratkaiseminen onnistuu paremmin hyvien kuin keuhon yöunien jälkeen. Muistat varmaan myös tilanteita, joissa huonosti nukutun yön jälkeen et ole pystynyt keskittymään opettajan luennointiin, vaan ajatukset ovat karkailleet aivan muualle.

Jo muutamana yönä toistuva univaje vaikuttaa aivotoimintoihin ja sitä kautta oppimiseen. Ongelmanratkaisukyvyyn, luovuuden ja keskittymiskyvyyn lisäksi uni vaikuttaa myös muistamiseen. Unen aikana päivällä opitut asiat jalostuvat, sillä uni vahvistaa aivojen hermosolujen välille syntyneitä muistijälkiä. Uni myös poistaa tarpeettomia muistijälkiä, jotta uudelle tiedolle saadaan tilaa.

Hyvä unen määrä on vähintään 8 tuntia yössä. Mieti, miten sinä saisit riittävän määrän unta. Aloita säännöllisellä päivärytmillä eli mene nukkumaan aina samaan aikaan. Muista säännöllinen päivärytmi myös viikonloppuisin. Älä käytä älylaitteita, kuten kännykkää juuri ennen nukkumaanmenoa, sillä monet tutkimukset kertovat, että älylaitteiden käyttö nukkumaan mentäessä lyhentää unta, heikentää unenlaatua ja lisää väsymystä.

Oppimisen lisäksi säännöllinen ja riittävä uni vahvistaa monipuolisesti fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.

Lähde: Koski, Ranja 2.3.2020. Studeo Oy (lyhennetty ja muokattu)

b) **Vastaa** kysymyksiin.

1. Kuinka monta tuntia on hyvä unenmäärä?

2. Miksi nukkuminen on tärkeää?

3. Miten huonosti nukuttu yö vaikuttaa oppimiseen?

4. Miksi ei ole hyvä käyttää älylaitteita juuri ennen nukkumaanmenoa?

c) **Lue** kirjan Juttuja Suomesta tietoteksti *Uni* (sivu 81). **Täytä** taulukkoon oma unipäiväkirja viikon ajalta. Mieti, mikä on normaali nukkumaanmenoaikasi ja mihin aikaan nouset aamulla ylös.

	Tämän aikaan nousin ylös	Tähän aikaan menin nukkumaan
maanantai		
tiistai		
keskiviikko		
torstai		
perjantai		
lauantai		
sunnuntai		

d) **Keskustele** parin kanssa nukkumisesta ja vuorokausirytmistä. **Vertailkaa** taulukoitanne ja laskekaa, nukutteko riittävästi (8–9 tuntia yössä). **Miettikää**, mitkä asiat vaikuttavat nukkumiseenne. Mitä olisi hyvä tehdä, jotta unenlaatu parantuisi?

8. Lukeminen

a) Lue teksti.

Lukeminen ei ole hauskaa, se on eloonjäämistaito

Kaikki suomalaiset aikuiset kuvittelevat osaavansa lukea käytännössä täydellisesti. Lukutaito on pysyvä taito, jonka kadottamista on vaikea edes kuvitella. Se ei kuitenkaan vertaudu uimiseen tai pyörällä ajamiseen, vaan se on kumuloituva taito.

Käytännössä lukutaito tarkoittaa kykyä hallita sitä ympäristöä, jossa toimii. Jääkiekkovalmentajalla sanotaan olevan kyky lukea peliä. Sillä tarkoitetaan, että tarkkailemalla pelitapahtumia valmentaja ymmärtää, millä muutoksilla vastustaja voidaan voittaa.

Usein ajatellaan, että lukutaidon välityksellä kirjojen informaatio yksinkertaisesti siirtyy meihin. Todellisuudessa tekstin lukeminen on samanlainen taito kuin jääkiekon lukeminen. Voimme lukea tuhat kirjaa tai katsoa tuhat peliä, mutta ymmärryksemme molemmista perustuu puhtaasti taitoon tehdä havaintoja eteemme avautuvasta maailmasta.

Lukutaito kehittyy vielä aikuisiälläkin kokonaisia harppauksia, jos sitä työstää. Ihmisen käsitteellinen ajattelu laajenee teinivuosina ylipäättään mammuttimaisesti. Lukutaidon yhteyttä elämänlaatuun ei osata selittää lapsille riittävän selkeästi. Avainasemassa on kyky omaksua tietoa ja tarkastella sitä monelta kantilta. Informaatioyhteiskunnassa ei voi pärjätä ilman tällaista kykyä.

Ilman kykyä nimetä omassa elämässä eteen tulevia ongelmia, ei niitä voi hallita. Tällainen ihminen jää yksin. Hän eristyy toisista kielimuurin taakse, jonka huono lukutaito synnyttää. Kielioopin tai ajanvietteen sijaan lukutaito on avain olosuhteiden hallitsemiseen, aivan kuten merenkulussa. Se toki usein tuottaa nautintoa, mutta ennen kaikkea se on eloonjäämisen edellytys.

Lähde: Aleksis Salusjärven kolumni. Yle Uutiset 1/2017 (lyhennetty ja muokattu).

b) **Miten** seuraavat lauseet on ilmaistu tekstissä? **Kirjoita** lauseet viivoille.

1. Lukutaidolla tarkoitetaan kykyä tehdä havainnot omasta ympäristöstä.

2. Lukutaito kehittyy vain, jos sitä treenaa.

3. On tärkeää tarkastella tietoa monesta eri näkökulmasta ja omaksua se.

c) **Vastaa** kysymykseen.

1. Miksi lukutaito on kirjoittajan mielestä eloonjäämisen edellytys?

d) **Keskustele** parin kanssa lukemisesta. Mitä mieltä olet lukemisesta?

e) **Listaa** viivoille ainakin neljä (4) syytä, miksi luet tai miksi et lue.

f) **Lue** kirjan Juttuja Suomesta teksti *Kirjastossa* (sivut 140–142). **Vastaa** kysymyksiin.

1. Miksi Mia ja Juha menevät kirjastoon?

2. Millaisia kirjoja Mia ja Juha tykkäävät lukea?

g) Millaiset aiheet kiinnostavat sinua? **Kirjoita** viivoille ainakin viisi (5) erilaista aihetta, esim. musiikki.

h) **Kirjaudu** itse tai parin kanssa kirjaston verkkotietokantaan, esim. <https://finna.fi/>

i) **Testaa**, millaisia teoksia löydät, kun käytät hakutermeinä viittä kirjoittamaasi aihetta. **Kirjoita** sana tietokannan hakukenttään ja **paina** suurennuslasin kuvaa (= hae).

j) Löysitkö kiinnostavia kirjoja? **Kirjoita** viivoille ainakin viisi erilaista teosta, jotka löysit tietokannasta.

9. Lähdekriittisyys

a) Lue teksti.

”Se luki netissä – Lähdekriittisyyden merkityksestä”

Kun tarvitset tietoa jostain aiheesta, mitä teet ensimmäiseksi? Avaat Googlen, joka ohjaa Wikipediaan ensimmäisten hakutulosten joukossa. Niistä löytyy totuus nykypäivän rajattomasta tietomäärästä – vai löytyykö? Tässä vaiheessa astuu kehiin lähdekriittisyys, joka tarkoittaa lähteen luotettavuuden arvioimista ja auttaa tiedon oikeellisuuden varmistamisessa.

Lähdekritiikin äärelle pääsee seuraamalla reittiä: 1. Määrittele ja rajaa aihe 2. Pohdi, mitä tietolähteitä käytät 3. Etsi tietoa eri lähteistä muistaen eri hakumenetelmät 4. Käy läpi löytämäsi tieto. Luotettavan lähteen löydät, kun huomioit seuraavat kysymykset:

- Luotettavuus. Onko sisältö totta vai tarua?
- Ajantasaisuus. Milloin tiedonlähde on julkaisu?
- Tekijä. Kuka sisällön on kirjoittanut? Löytyvätkö siitä lähdemerkinnät?
- Julkaisija. Kuka tiedonlähteen on julkaissut? Tiedonlähteen asiantuntevuus.
- Puolueettomuus. Miksi lähde on tehty, mikä on kirjoittajan motiivi?
- Totuusarvo. Onko kyseessä tutkittua tietoa vai mielipiteitä?

Myös mediasisältöjen tulkintaan tarvitaan tiettyä kriittisyyttä. Aineistosisällöllä on aina tarkoitus ja tekijä. Mitä varten ja kenen toimesta sisältö on tuotettu? Sisältö heijastaa myös aina joitain arvoja ja on suunnattu kiinnostuneelle yleisölle. Millaisia arvoja ja näkökulmia ilmenetään? Sisältöjä tulkitsevat aina ihmiset, joilla kullakin on oma taustansa, arvopohjansa ja yhteisönsä. Millä eri tavoilla sisällön voi tulkita? Kaikkeen sisältöön on tehty rajauksia ja siinä esitetään tiettyjä näkökulmia. Mitä ja miksi on jätetty pois?

Lähdetarkastelu on hyvä aloittaa selvittämällä, onko kyseessä todellinen henkilö, koska huolellisesti tehtyjä saman henkilön valeprofiileja voi olla tehty useaan mediaan. Asiantuntijuuden voi tarkistaa julkaisuista, verkostoista ja tietokokonaisuudesta. Henkilöön voi myös ottaa yhteyttä ja kysyä lisätietoja. Sisällön aitouden voi taas varmistaa, löytyykö samaa tietoa muualta, etsimällä alkuperäislähteen. Tämä on tärkeää, koska somessa on paljon vääristelyä, puolueellista ja tulkittua tietoa. Nykyään voi olla myös tilanteita, joissa kuvan aitous on tarpeen varmistaa hyödyntäen osittain samoja menetelmiä.

Lopuksi vielä pieni muistutus siitä, miten tieto leviää verkon kautta. Käyttäjät valitsevat omien arvioidensa ja suodatuksen perusteella sekä seurattavat tahot että seuraajilleen jakamansa sisällöt. Ihmiset valitsevat uskomuksiaan ja mielipiteitään tukevia lähteitä, jolloin omat ajattelutavat vahvistuvat edelleen. Koska tietoa on saatavilla enemmän kuin ikinä, on lähdekriittisyys tärkeää. Sen avulla oikea tieto on helpompi saavuttaa.

Lähde: Bingham, Glarissa 23.9.2020. Laurea Journal. (Lyhennetty ja muokattu)

b) **Vastaa** kysymyksiin.

1. Mitä lähdekritiikki tarkoittaa?

2. Miten löydät luotettavan lähteen?

3. Miksi lähdekriittisyys on yhä tärkeämpää?

c) **Kirjoita**, millaisia lähteitä sinä käytät, kun etsit tietoa netistä. Käytätkö esim. sosiaalista mediaa?

d) **Kerro** kirjoittamasi lähteet parille. Keskustelkaa yhdessä, ovatko ne luotettavia vai epäluotettavia.

e) **Etsi** Google-haun avulla **tietoa** aiheesta *Valeuutinen*. **Kirjoita** ensimmäiset viisi (5) lähdettä taulukkoon.

1.
2.
3.
4.
5.

f) **Tutki** löytämiäsi lähteitä. Onko jokin niistä muita epäluotettavampi? Miksi? Kirjoita ajatuksesi viivoille.

g) **Valitse** mielestäsi luotettavin lähde ja etsi siitä vastaukset seuraaviin kysymyksiin:

1. Mitä valeuutinen tarkoittaa?

2. Mikä on valeuutisen tavoite?

h) **Keskustele** parin kanssa valeuutisista.

- Oletko sinä joskus törmännyt valeuutiseen? Missä? Mikä oli uutisen aihe?

4

KIRJOITTAMINEN

Tärkeää tietoa kirjoittamisesta

Kirjoittaminen on tärkeä taito, sillä se auttaa sisäistämään opittavat asiat. Erityisesti käsin kirjoittamisella on paljon suotoisia vaikutuksia oppimiseen ja muistiin.

Kirjoittaessa on tärkeä huomioida oikeinkirjoitussäännöt, mutta sen lisäksi on hyvä tunnistaa erilaiset tekstilajit ja niihin liittyvät ominaisuudet ja säännöt. Tekstin tyyliin ja sävyyn vaikuttaa suuresti se, kenelle viestin kirjoitat.

Tämä luku sisältää tehtäviä, joissa pääset harjoittelemaan erilaisten tekstien tuottamista. Tehtävissä kirjoitat erilaisia viestejä, annat palautetta, vastaat sähköpostiviesteihin, lähetät omia sähköpostiviestijä ja kerrot omia mielipiteitä.

Kirjoittamisen harjoitukset

1. Tekstiviesti

a) **Kirjoita** viesti opettajalle.

Olet myöhästynyt bussista, etkä ehdi aamun oppitunnille. Tänään sinulla olisi ollut suomen kielen koe.

Kirjoita opettajalle viesti, jossa

- pahoittelet tilannetta
- kerrot, että myöhästyit oppitunnilta
- ehdotat uutta ajankohtaa kokeen tekemiselle.

Muista viestin aloitus ja lopetus. Muista myös kertoa, kuka olet.

b) **Kirjoita** viesti ystävälle.

Sinulla on vapaapäivä ja haluat mennä elokuviin. Elokvateatterissa on kaksi elokuvaa, jotka kiinnostavat sinua yhtä paljon.

Kirjoita ystävällesi viesti, jossa

- tervehdit ystävääsi nimellä
- pyydät häntä kanssasi elokuviin
- kerrot, mitkä elokuvat sinua kiinnostavat (keksi itse)
- kysyt, kumpi elokuva olisi enemmän ystäväsi mieleen
- kerrot, milloin elokuva alkaa.

c) **Kirjoita** viesti asiakaspalvelijalle.

Olet tilannut tuotteen, joka saapuu myöhässä ja siitä puuttuu tärkeitä osia, jotka sinun täytyy vielä saada.

Kirjoita asiakaspalvelijalle viesti, jossa

- kerrot, mitä on tapahtunut
- pyydät puuttuvat osat (keksi itse)
- pyydät korvauksen myöhästyneestä ja viallisesta tuotteesta (keksi itse).

Muista selkeä aloitus ja lopetus.

d) **Kirjoita** viesti työkaverille.

Olet sopinut työkaverisi kanssa, että käytte työpäivän jälkeen kahvilla. Sinulle tulee kuitenkin yllättävä meno. Työkaverisi on palaverissa.

Kirjoita työkaverille viesti, jossa

- pyydät anteeksi
- kerrot syyn, miksi et pääse kahville (keksi itse)
- ehdotat uutta ajankohtaa (milloin ja missä).

Muista viestin aloitus ja lopetus.

2. Palaute

a) Kirjoita asiakaspalaute.

Olet käynyt ystäväsi kanssa kaupungin uudessa ravintolassa. Saat kyselyn, jossa tiedustellaan, mitä mieltä olet ravintolan ruoasta ja palvelusta. Vastaa kysymyksiin ja kerro, mitä mieltä olet ja miksi.

Kirjoita

- mitä pidit ravintolan ruoasta
- mitä pidit ravintolan asiakaspalvelusta
- millainen tunnelma ravintolassa oli
- miten ravintola voisi vielä kehittää toimintaansa.

b) **Kirjoita** kurssipalaute.

Olet suorittanut suomen kielen kurssin ja opettaja pyytää, että annat kurssista palautetta, Vastaa kysymyksiin ja kerro, mitä mieltä olet ja miksi.

Kirjoita

- mitkä asiat ovat hyvin opetuksessa ja tehtävissä (2–4 asiaa)
- mitä olisit halunnut oppia vielä lisää (2–4 asiaa)
- millaiset terveiset haluaisit lähettää kurssin opettajalle.

c) **Vastaa** lähikaupan palautekyselyyn.

Olet saanut viestin, jossa lähikaupasi pyytää, että vastaat muutamaan kysymykseen.

Kerro

- miten hyvät tuotteet lähikaupassasi on (2–4 asiaa)
- miten hyvä palvelu lähikaupassasi on (2–4 asiaa)
- mikä asiat ovat huonosti lähikaupassasi (2–4 asiaa).

3. Sähköposti

a) **Kirjoita** sähköposti.

Olet saanut alla olevan sähköpostiviestin. Kirjoita viestin lähettäjälle vastaus. Muista kirjoittaa kohtelias ja asiallinen sähköpostiviesti. Lisää viestin alkuun selkeä aiheotsikko.

Hei Matti!

Sinut on valittu Pellonpään koulun uudeksi teknisen työn opettajaksi. Ilmoita huomiseen mennessä, otatko paikan vastaan.

Ystävällisin terveisin

Maija Meikäläinen
rehtori

Pellonpään koulu
Pellonkatu 2, 12350 Pellonpää
maija.meikalainen@pellonpaa.fi

Vastaanottaja:

Aihe:

b) **Kirjoita** sähköposti.

Haluat päästä lähikauppaasi kesätöihin. Kirjoita kaupan myymäläpäällikölle sähköpostiviesti, jossa kerrot itsestäsi ja osaamisestasi.

Mainitse viestissä ainakin seuraavat asiat:

- Kuka olet?
- Mitä alaa opiskelet?
- Missä opiskelet?
- Millainen henkilö olet?
- Mitä osaat hyvin?
- Milloin voit aloittaa harjoittelun?

Vastaanottaja:

Aihe:

c) **Kirjoita** sähköposti.

Et pääset tänään töihin. Kirjoita työkaverillesi sähköpostiviesti, jossa pyydät, että hän hoitaa tärkeät työtehtäväsi.

Mainitse viestissä ainakin seuraavat asiat:

- Miksi et pääset töihin?
- Milloin pääset töihin?
- Mitä toivot, että työkaverisi tekee?

Muista selkeä aiheotsikko. Ole kohtelias ja pahoittele tilannetta.

Vastaanottaja:

Aihe:

d) **Kirjoita** sähköposti.

Haluat uuden työtuolin ja työpöydän. Kirjoita esimiehellesi sähköpostiviesti, jossa ilmoitat asiasta ja pyydät luvan työpisteen uusimiseen.

Mainitse viestissä ainakin seuraavat asiat:

- Millaisessa kunnossa sinun työtuolisi ja pöytäsi on tällä hetkellä?
- Miksi mielestäsi ansaitset uuden tuolin ja pöydän?
- Millaisen työtuolin ja työpöydän haluat?
- Milloin tarvitset uuden tuolin ja pöydän?

Muista selkeä aloitus ja lopetus.

Vastaanottaja:

Aihe:

4. Mielipide

a) **Harjoittele** oman mielipiteen ilmaisemista.

Koulussasi keskustellaan opetuksesta ja oppimisesta. Kerro mielipiteesi etäopetuksesta jatkamalla seuraavia lauseita omin sanoin:

Minun mielestäni... _____

Uskon, että... _____

On totta, että... _____

Minulle on tärkeää, että... _____

Mielestäni olisi hyvä, jos... _____

Opetus voisi olla... _____

Olen myös sitä mieltä, että... _____

Olisi parempi, jos... _____

Opiskelijana toivon, että... _____

Etäopetus on mielestäni... _____

Uskon, että tulevaisuudessa... _____

b) **Kirjoita** mielipide kouluruoasta.

Sinulla on tärkeää sanottavaa kouluruoasta ja haluat kirjoittaa mielipiteen internetin keskustelupalstalle. Valitse toinen alla olevista aiheista.

- A) Kouluruoka on hyvää ja terveellistä!
- B) Kouluruoka on pahaa ja epäterveellistä!

Musta kirjoittaa hyvää yleiskieltä ja tee kappalejako. Perustella mielipiteesi ainakin kolmella eri tavalla eli kerro syitä, miksi olet juuri sitä mieltä, esim. *Minun mielestäni...*, *Minulle on tärkeää, että...*

c) **Kirjoita** mielipide sosiaalisesta mediasta.

Muista myös perustella mielipiteesi eli kerro syitä, miksi olet juuri sitä mieltä, esim. *Minun mielestäni...*, *Olen sitä mieltä, että...* *Minulle on tärkeää, että...*

Kirjoita hyvää yleiskieltä ja tee kappalejako. Keksi lopuksi otsikko.

d) **Kirjoita** mielipide työyhteisöstä.

Kirjoita mielipide, jossa kerrot, millainen on hyvä tai huono työyhteisö. Muista myös perustella mielipiteesi ainakin kolmella erilaisella tavalla.

Kirjoita hyvää yleiskieltä ja tee kappalejako. Keksi lopuksi otsikko.

TEORIA

Sanaluokat ja taivutus

Suomen kielen sanat jaetaan sanaluokkiin. Suomen kielessä on **kolme** sanaluokkaa. Ne ovat nominit, verbit ja partikkelit.

1. **Nominit** ovat sanoja, joiden avulla sinä

- nimeät esineitä tai asioita (= nimisanat eli substantiivit)
- ilmaiset, millainen jokin tai joku on (= laatusanat eli adjektiivit)
- ilmaiset lukumäärää tai järjestystä (= lukusanat eli numeraalit) ja
- viittaa substantiiviin tai koko lauseeseen (= pronominit).

2. **Verbit** ovat sanoja, jotka ilmaisevat tekemistä, olemista, toimintaa, kokemista, liikkumista ja tuntemista. Ne taipuvat persoona- ja aikamuodossa.

Esim.

- Minä menen töihin (= mennä-verbin persoonamuoto)
- Olin eilen työhaastattelussa (= olla-verbin aikamuoto).

3. **Taipumattomat sanat** ovat apusanoja.

Taipumattomat sanat jaetaan tyypillisesti neljään ryhmään, joita ovat

- aikaa, paikkaa ja tapaa kuvaavat adverbit (esim. nyt, eilen, huomenna, paljon...)
- asioiden suhteita kuvaavat postpositiot ja prepositiot (esim. alla, yllä, vieressä, ennen...)
- lauseita ja lauseenosia yhdistävät konjunktiot (esim. että, jotta, koska, kun, mutta, sillä...)
- huudahduksia ilmaisevat pikkusanat eli interjektiot (esim. ai, hei, huh, eikä, seis...)

Lähde: Husu, Tarkoma & Vuorijärvi 2001. Suomen kielen sanaluokat. Ammattisuomen käsikirja. Porvoo: WSOY

Nominit

<p>SUBSTANTIIVIT</p> <p>Substantiivi on nimisana, joka taipuu yksikön ja monikon sijamuodossa, esim. <i>koulussa, koulusta, kouluun</i></p> <p>Voi olla erisnimi tai yleisnimi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Erisnimet kirjoitetaan aina isolla alkukirjaimella. Erisnimiä ovat esimerkiksi henkilönimet, eläinten nimet, paikannimet, oppilaitosten ja yritysten nimet tai tuotteiden nimet. • Yleisnimet kirjoitetaan aina pienellä alkukirjaimella. Yleisnimiä ovat esimerkiksi ammatit, kielten nimet tai arvonimet. <p>Jos olet epävarma, onko sana substantiivi, niin voit testata asian liittämällä sanan loppuun omistusliitteen, esim. <i>minun vihkon</i>, <i>sinun kirjasi</i>, <i>meidän koulumme</i>.</p>	<p>ADJEKTIIVIT</p> <p>Adjektiivi on laatusana, joka vastaa kysymykseen, millainen joku tai jokin on, esim. <i>kaunis, iloinen, lämmin</i>.</p> <p>Kolme erilaista vertailumuotoa.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Positiivi on perusaste, esim. <i>hieno</i>. 2. Komparatiivi ilmaisee suurempaa määrää, esim. <i>hienempi</i>. 3. Superlatiivi ilmaisee suurimman määrän, esim. <i>hienoin</i>. <p>Jotkut adjektiivit voivat olla toistensa vastakohtia, esim. <i>suuri – pieni, kallis – edullinen</i>.</p> <p>Adjektiiveja voi myös johtaa toisista sanoista, esim. mustat sukkat = <i>mustasukkainen</i>.</p>										
<p>NUMERAALIT</p> <p>Numeraali on lukusana, jonka voi kirjoittaa tekstinä tai numerona. Numeraali taipuu yksikön ja monikon sijamuodossa, esim. <i>kaksi, kahden, kahta...</i></p> <p>Numeraali voi olla perusluku, joka ilmaisee lukumäärää ja järjestysluku, joka ilmaisee järjestystä.</p> <p>Perusluku kertoo määrän ja vastaa kysymykseen, kuinka monta, esim. <i>kolme</i>.</p> <p>Järjestysluku kertoo järjestyksen ja vastaa kysymykseen, kuinka mones, esim. <i>kolmas</i>.</p> <p>Jos perusluvun jäljessä on mittayksikkö (paino, pituus, hinta, aika), niin numeraali kirjoitetaan numerolla, esim. 25 grammaa. Järjestysluvun tunnus on sanan perusmuodossa -s (viides) ja taivutusmuodossa <i>-nne</i> (viidennen), <i>-nte</i> (viidentenä), <i>-t</i> (viidettä) tai <i>-nsi</i> (viidensyä).</p> <p>Kun järjestysluku merkitään numerona, niin numeron perään tulee piste, esim. 26. marraskuuta. Voit käyttää myös kaksoispistettä, esim. 5:s (viides). Huomaa myös seuraava sääntö: 1:nen (ensimmäinen), 2:nen (toinen), 21:nen, 22:nen, 31:nen, 32:nen, 41:nen, 42:nen jne.</p>	<p>PRONOMINIT</p> <p>Pronominin on sana, jolla voi korvata toisia sanoja. Pronominilla voi viitata substantiiviin tai koko lauseeseen, esim. <i>Luin oppikirjan tekstin. Se oli vaikea</i>.</p> <p>Pronomini taipuu yksikön ja monikon sijamuodoissa, esim. <i>minä, minun, minua</i>.</p> <p>Joskus pronomineja voi olla vaikea tunnistaa, koska perusmuoto ja taivutettu muoto ovat erinäköisiä, esim. <i>se, sitä, sille, ne, niinä, niiksi, jolle, mille...</i></p> <p>On olemassa paljon erilaisia pronomineja.</p> <table border="1" data-bbox="869 1411 1492 1814"> <tr> <td>Persoonapronomit</td> <td>minä, sinä, hän, me, te, he</td> </tr> <tr> <td>Demonstratiivipronomit</td> <td>tämä, tuo, se, nämä, nuo, ne</td> </tr> <tr> <td>Relatiivipronomit</td> <td>joka, mikä</td> </tr> <tr> <td>Interrogatiivipronomit</td> <td>kuka, mikä, ken, kumpi, kumpainen</td> </tr> <tr> <td>Muut pronominit</td> <td>joka, jokainen, joku, jokin, jompikumpi, kukin, kukaan, mikin, kumpikin, mikään, kumpikaan, eräs, molemmat, moni, muu, muutama, muuan, sama, toinen, itse, kaikki, harva, usea...</td> </tr> </table>	Persoonapronomit	minä, sinä, hän, me, te, he	Demonstratiivipronomit	tämä, tuo, se, nämä, nuo, ne	Relatiivipronomit	joka, mikä	Interrogatiivipronomit	kuka, mikä, ken, kumpi, kumpainen	Muut pronominit	joka, jokainen, joku, jokin, jompikumpi, kukin, kukaan, mikin, kumpikin, mikään, kumpikaan, eräs, molemmat, moni, muu, muutama, muuan, sama, toinen, itse, kaikki, harva, usea...
Persoonapronomit	minä, sinä, hän, me, te, he										
Demonstratiivipronomit	tämä, tuo, se, nämä, nuo, ne										
Relatiivipronomit	joka, mikä										
Interrogatiivipronomit	kuka, mikä, ken, kumpi, kumpainen										
Muut pronominit	joka, jokainen, joku, jokin, jompikumpi, kukin, kukaan, mikin, kumpikin, mikään, kumpikaan, eräs, molemmat, moni, muu, muutama, muuan, sama, toinen, itse, kaikki, harva, usea...										

Nominin taipuvat 15 sijamuodossa.

SIJAMUOTO	PÄÄTE	ESIMERKKI
Nominatiivi Vastaa kysymyksiin <u>mikä</u> ja <u>kuka</u> .	yksikössä ei päätettä monikonpäätte <i>-t</i>	Minulla on <u>koira</u> . <u>Koirat</u> ovat seurallisia lemmikkejä.
Genetiivi Vastaa kysymyksiin <u>minkä</u> ja <u>kenen</u> .	<i>-n, -en</i> monikonpäätte <i>-in, -den, -ten, tten</i>	Söin <u>omenan</u> . <u>Omenoiden</u> syöminen kannattaa.
Partitiivi Vastaa kysymyksiin <u>ketä</u> , <u>mitä</u> ja <u>kuinka monta</u> .	<i>-a, -ä; -ta, -tä; -tta, -ttä</i> monikossa tunnus <i>-i</i>	Ostin kaksi litraa <u>maitoa</u> . Katsoin, kun naapuri ripusti <u>pyykkejä</u> narulle.
Essiivi Kertoo olotilasta, mielentilasta tai asemasta, ja vastaa kysymyksiin <u>minä</u> , <u>millaisena</u> ja <u>kenenä</u> .	<i>-na, -nä</i> monikossa tunnus <i>-i</i>	Katsoin häntä <u>hämmästyneenä</u> . Lapset lähtivät <u>innostuneina</u> metsäretkelle.
Translatiivi Kertoo muutoksesta ja vastaa kysymyksiin <u>miksi</u> , <u>millaiseksi</u> ja <u>keneksi</u> .	<i>-ksi</i> monikossa tunnus <i>-i</i>	Luulin jälkiruokaa <u>suklaaksi</u> . Leivokset on tarkoitettu <u>syötäväiksi</u> .
Inessiivi Vastaa kysymyksiin <u>missä</u> ja <u>kenessä</u> .	<i>-ssa, -ssä</i> monikossa tunnus <i>-i</i>	Olin koko päivän <u>koulussa</u> . <u>Kaikissa kouluissa</u> on opetusta.
Elatiivi Vastaa kysymyksiin <u>mistä</u> ja <u>kenestä</u> .	<i>-sta, -stä</i> monikossa tunnus <i>-i</i>	Tulen <u>Vaasasta</u> . Pidän <u>hyvistä kirjoista</u> .
Illatiivi Kertoo, että joku menee jonnekin sisälle. Vastaa kysymyksiin, <u>mihin</u> ja <u>keneen</u> .	<i>-h + n, -seen tai -n</i> monikonpäätteet <i>-hin, -siin</i>	Matti osti uuden pöydän <u>keittiöön</u> . Hän säästää rahaa <u>keltaisiin tuoleihin</u> .
Adessiivi Vastaa kysymyksiin <u>kenellä</u> , <u>millä</u> , <u>missä</u> , <u>milloin</u> ja <u>miten</u> .	<i>-lla, -llä</i> monikossa tunnus <i>-i</i>	Olin eilen koko päivän <u>mökillä</u> . Opiskelijat työskentelevät usein <u>tietokoneilla</u> .
Ablatiivi Ilmaisee liikettä pois jostakin. Vastaa kysymykseen <u>mistä</u> ja <u>keneltä</u> .	<i>-lta, -ltä</i> monikossa tunnus <i>-i</i>	Sain syntymäpäiväkortin <u>ystävältä</u> . <u>Opiskelijoilta</u> puuttui työvälineet.
Allatiivi Ilmaisee liikettä jonkun päälle tai lähelle. Vastaa kysymyksiin, <u>minne</u> ja <u>kenelle</u> .	<i>-lle</i> monikossa tunnus <i>-i</i>	Menen viikonloppuna <u>mökille</u> . Mökki on tärkeä paikka <u>monille suomalaisille</u> .
Abessiivi Harvinainen sijamuoto, joka ilmaisee jonkun puuttumista.	<i>-tta, -ttä</i> monikossa tunnus <i>-i</i>	Matti on selvinnyt jo viikon <u>autotta</u> (= ilman autoa). Älkää menkö ulos <u>taketta</u> (= ilman takkeja).
Komitatiivi Ilmaisee seuraa tai kuulumissuhdetta.	<i>-ne + omistusliite</i> taipuu vain monikossa	He lähtivät kokeeseen <u>muistiinpanoineen</u> = (muistiinpanojen kanssa).
Instruktiivi Kertoo keinosta, välineestä tai tavasta.	<i>-n</i> monikossa tunnus <i>-i</i>	Hän kulkee kouluun yleensä <u>jalan</u> (= kävellen, jalkaisin). Tietokone pitää päivittää <u>tietyin väliajoin</u> .
Akkusatiivi On tekemisen kohteen sija. Sija esiintyy vain seitsemällä sanalla: <u>minä</u> , <u>sinä</u> , <u>hän</u> , <u>me</u> , <u>te</u> , <u>he</u> ja <u>kuka</u> .	<i>-t</i>	Pekka aikoo tavata <u>minut</u> koululla.

Sanavartalo

Kaikilla suomen kielen sanoilla on vokaaliloppuinen vartalo. Sanan **vartalo** on se osaa, joka jää jäljelle, kun poistat sanasta **päätteet** ja **tunnukset**, esim. *tuoli* + **lla**, *tuole* /i/ + **lla**.

Vartalon lopussa oleva vokaali vaikuttaa siihen, miten sana taipuu.

SANAT	TÄRKEÄ TIETÄÄ	ESIMERKIT
1. Sanat, jotka päättyvät vokaaliin O, U, Ö tai Y	Vartalossa ei tapahdu muutosta, kun sanaa taivuttaa.	<i>ruusu</i> • <i>Sain ystäväiltäni ruusun.</i>
2. Sanat, jotka päättyvät vokaaliin A	Kaksitavuisten A-loppuisten sanojen loppuvokaalista tulee O , kun sanaa taivuttaa monikossa. Kolme- tai useampitavuisten A-loppuisten sanojen loppuvokaali häviää tai siitä tulee O , kun sanaa taivuttaa monikossa.	<i>kala</i> • <i>Kaloista voi tehdä erilaisia ruokia.</i> <i>silakka</i> • <i>Pidän erityisesti pannulla paistetuista silakoista.</i>
3. Sanat, jotka päättyvät vokaaliin I	Sanan loppuvokaali muuttuu vokaaliksi E , kun sanaa taivuttaa monikossa. Jos sanassa on kaksoiskonsonantti k, p tai t , niin sanassa tapahtuu astevaihtelua.	<i>takki</i> • <i>Ystäväni pitää muodikkaista takeista.</i>
4. Sanat, jotka päättyvät vokaaliin E	Jos sanan tavurajalla on kaksoiskonsonantti k, p tai t , niin sanassa tapahtuu astevaihtelua. Jos sanan tavurajalla on yksi konsonantti, niin sanaan tulee tuplavokaali , kun sanaa taivuttaa monikossa.	<i>nukke</i> • <i>Olen saanut tämän nukan ystäväiltäni.</i> <i>vene</i> • <i>Isäni vei veneen vesille.</i>
5. Sanat, joiden lopussa on pitkä vokaali tai diftongi	Jos sanan lopussa on pitkä vokaali, niin toinen vokaali häviää, kun sanaa taivuttaa monikossa. Jos sanan lopussa on diftongi uo, ie, yö , niin diftongin ensimmäinen vokaali häviää, kun sanaa taivuttaa monikossa. (uo = o , ie = i , yö = ö)	<i>maa</i> • <i>Haluan tutustua muihin maihin.</i> <i>suo, työ</i> • <i>Lakka kasvaa Suomen soilla.</i> • <i>Hän on töissä koko päivän.</i>

Lähde: VISK § 54 Mitä ovat sanan vartalot?

Astevaihtelu

Ne sanat, joissa on tuplavokaali **kk, pp tai tt** muuttuvat, kun sanaa taivuttaa. Taivuttaessa sanan toinen konsonantti putoaa pois ja sanassa tapahtuu astevaihtelua.

Sana voi olla vahva tai heikko.

- Sana on vahva, jos sanassa on **kaksi** konsonanttia, esim. *kukka, tyttö, nappi*.
- Sana on heikko, jos sanassa on **yksi** konsonantti, esim. *kukan, tytön, nappin*.

Astevaihtelua on myös silloin, kun sanassa on konsonantti **mp, nt, t, p, lt, rt nk tai k**.

VAHVA		HEIKKO	
kk	kakku	k	kakun
pp	huppu	p	hupun
tt	hattu	t	hatun
k	vika	-	vian
p	arpa	v	arvan
t	pata	d	padan
nk	lanka	ng	langan
mp	kampa	mm	kamman
lt	silta	ll	sillan
nt	ranta	nn	rannan
rt	virta	rr	virran

Esimerkkejä

VAHVA ASTE		HEIKKO ASTE	
MEKKO	Minulla on kaunis mekko.	MEKON	Sain tämän mekon äidiltä.
TYTTÖ	Hän on naapurin tyttö.	TYTÖN	Tytön nimi on Marja.
HUPPU	Tässä takissa on huppu.	HUPUN	Laitoin hupun päähän.
VIKA	Mikä vika sinun tietokoneessasi on?	VIAN	Osaatko korjata vian?
SILTA	Vaasan Mustasaarella on Suomen pisin silta.	SILLAN	Sillan pituus on 250 metriä.
KAKKU	Missä on kakku, joka oli keittiön pöydällä?	KAKUN	Matti söi koko kakun.

Lähde: VISK § 41 Mitä astevaihtelu on? Astevaihtelun tyypit.

Taipumattomat sanat

Taipumattomat sanat eivät taivu. Voit tarkentaa, vahvistaa tai yhdistää niiden avulla lauseen muita sanoja. Taipumattomien sanojen avulla voi ilmaista myös aikaa, paikkaa, tapaa tai määrää.

Taulukossa on esimerkkejä erilaisista taipumattomista sanoista.

Huudahdukset	hei! möi! hui! hyi! oho! voi ei! no niin! ai!
Konjunktiot	<p>Alistuskonjunktiot: että, jotta, koska, kun, jos, vaikka, kuin, kunnes, ikään kuin</p> <p>Rinnastuskonjunktiot: ja, sekä, sekä – että, -kä, eli, tai, joko – tai, vai, mutta, sillä, vaan</p>
Aikaa ilmaisevat	<p>eilen, tänään, huomenna, kohta, pian, heti, joskus, aina, usein, harvoin, kerran, tällä viikolla jne.</p> <p>Esimerkkejä ajanilmauksista:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koulu alkaa tällä viikolla. • Minä olen syntynyt helmikuussa. • Meillä on huomenna suomen kielen koe. • Voitko odottaa pienen hetken? • Tulen hetken päästä. • Olen perillä ennen viittä. • Olen töissä koko päivän. • Opiskelen suomen kieltä joka päivä. • Olen koululla kahdeksasta neljään.
Paikkaa ilmaisevat	täällä, siellä, kaukana, lähellä, alhaalla, ylhäällä, edessä, eteen, oikealla, vasemmalla, ulkona, sisällä jne.
Tapaa ilmaisevat	hyvin, oikein, väärin, hienosti, huonosti, kauniisti, nopeasti, hitaasti, hauskaasti, tarkasti jne.
Määrää ilmaisevat	vähän, paljon, melko paljon, melko vähän jne.
Liitepartikkelit (antavat sanalle oman merkitysvivahteen / sävyn)	<p>-pa, -pä, -kin, -kaan, -kään, -han, -hän, -ko, -kö</p> <p>Esim. Tulet<u>ko</u> sinä<u>kin</u>? Olet<u>pa</u> sinä hieno! On<u>han</u> hän<u>kin</u> tulossa?</p>

Verbit

Verbit ilmaisevat tekemistä, olemista tai jonkun asian tapahtumista. Jos verbiä ei ole taivutettu, niin verbi on **perusmuodossa**, esim. *istua, syödä, opiskella*.

Taivutetut verbit voivat olla **persoonamuotoisia** tai **nominaalimuotoisia**.

- **Persoonamuotoiset** verbit muodostavat lauseen **predikaatin**. Persoonamuotoiset verbit taipuvat **persoonapronominin** mukaan, esim. minä *luen* kirjaa, hän *syö* leipää, me *istumme* luokassa.
- **Nominaalimuotoiset** verbit eivät voi olla lauseen predikaattina. Ne taipuvat kuten adjektiivit tai substantiivit. **Infinitiivit** ja **partisiipit** ovat nominaalimuotoisia verbejä, esim. tuo *laulava* mies, hän kertoi sen *laulaen*, Matti on *laulamassa*, se on Matin *laulama* kappale.

Verbin vartalo

Verbien vartaloon vaikuttaa se, millainen on verbin **infinitiivi** ja **persoonapäätte**.

TÄRKEÄ TIETÄÄ	ESIMERKIT	
Verbin infinitiivivartalo löytyy, kun otat verbin perusmuodosta pois infinitiivin tunnuksen .	tyyppi 1 tyyppi 2 tyyppi 3 tyyppi 4 tyyppi 5 tyyppi 6	puhu -a syö -dä opiskel -la tavat -a harkit -a vanhet -a
Taivutusvartalon saat, kun otat verbin persoonapäätteen pois.	tyyppi 1 tyyppi 2 tyyppi 3 tyyppi 4 tyyppi 5 tyyppi 6	puhu -n syö -n opiskele -n tapaa -n harkitse -n vanhene -n

Verbityypit

Verbit jaetaan tyypeihin. Suomen kielessä on **kuusi** erilaista verbityyppiä.

<p>Tyyppi 1</p> <p>tunnus <i>-a, -ä</i></p>	<p><i>kertoa, kysyä</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Voisitko <i>kertoa</i>, mikä päivä tänään on? • Matti <i>kertoi</i>, että hän sai kokeesta täydet pisteet. • On hyvä <i>kysyä</i> neuvoa, jos ei ymmärrä. • Minä <i>kysyin</i> opettajalta neuvoa.
<p>Tyyppi 2</p> <p>tunnus <i>-da, -dä</i></p>	<p><i>juoda, syödä</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • On tärkeää <i>juoda</i> vettä. • <i>Juon</i> joka päivä ainakin litran vettä. • Matti haluaisi <i>syödä</i> kakkua. • Me <i>syömme</i> tänään keittoa.
<p>Tyyppi 3</p> <p>tunnus <i>-la, -lä, -na, -nä, -ra, -rä, -sta, -stä</i></p>	<p><i>opiskella, mennä</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Voit <i>opiskella</i> matematiikkaa YTO-pajassa. • Matematiikkaa <i>opiskellaan</i> aina maanantaisin. • Hän aikoo <i>mennä</i> töihin. • Minä <i>menen</i> kouluun.
<p>Tyyppi 4</p> <p>Infinitiivin tunnus <i>-a, -ä</i> (-ata-verbit)</p>	<p><i>tavata, määrätä</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Oli hauska <i>tavata</i> Matti pitkästä aikaa. • Maija <i>tapaa</i> Minnan huomenna. • Hanna <i>määräsi</i> Mikon ylitöihin. • Voiko lääkäri <i>määrätä</i> sairauslomaa?
<p>Tyyppi 5</p> <p>Infinitiivin tunnus <i>-a, -ä</i> (-ita-verbit)</p>	<p><i>tarvita, harkita</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Voit <i>tarvita</i> sateenvarjoa tänään, koska illalla sataa vettä. • Minä <i>tarvitsen</i> omaa aikaa. • Voisitko <i>harkita</i> kokin ammattia? • Olen <i>harkinnut</i>, että lähdän viikonloppuna mökille.
<p>Tyyppi 6</p> <p>Infinitiivin tunnus <i>-a, -ä</i> (-eta-verbit)</p>	<p><i>vanheta, lämmitä</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Matti kertoi, että on mukava <i>vanheta</i> yhdessä. • Eilen ostamani leipä <i>vanhenee</i> viikossa. • Aamu on kylmä, mutta sää <i>lämpenee</i> päivällä. • Sauna voisi <i>lämmitä</i> nopeammin.

Lähde: White 2001. Verbityypit. Helsinki: Finn Lectura

Verbien astevaihtelu

Verbityypeillä **1, 3, 4** ja **6** on astevaihtelua. Niillä voi olla vahva tai heikko aste.

VAHVA		HEIKKO	
kk	nukkua	k	nukun
pp	hyppiä	p	hypin
tt	ottaa	t	otan
k	lukea	-	luen
p	saapua	v	saavun
t	tietää	d	tiedän
nk	tonkia	ng	tongin
mp	ampua	mm	ammun
lt	viheltää	ll	vihellän
nt	antaa	nn	annan
rt	kertoa	rr	kerron
lke	sylkeä	lje	syljen
rke	särkeä	rje	särjen

Verbin aikamuodot ja tapaluokat

AIKAMUODOT	TAPALUOKAT
<p>Suomen kielessä on neljä aikamuotoa. Ne ovat preesens, imperfekti, perfekti ja pluskvamperfekti.</p> <ol style="list-style-type: none"> Preesens kertoo, mitä tapahtuu juuri nyt. <i>Minä luen tänään kokeeseen.</i> Imperfekti kertoo, mitä tapahtui aikaisemmin. <i>Minä luin eilen kokeeseen.</i> Perfekti kertoo, mitä on tapahtunut (ja tapahtuu yhä). <i>Minä olen lukenut kokeeseen koko viikon.</i> Pluskvamperfekti kertoo, mitä oli tapahtunut aikaisemmin. <i>Minä olin lukenut koko viime viikon kokeeseen.</i> 	<p>Tapaluokan avulla voi kertoa, mitä ajattelee jostain asiasta. Tapaluokka ilmaisee puhujan asenteen.</p> <p>Suomen kielessä on neljä tapaluokkaa.</p> <ol style="list-style-type: none"> Indikatiivi toteaa asiat. <i>Luen kokeeseen.</i> Konditionaali (-isi-) ilmaisee ehdollista tekemistä. <i>Lukisin kokeeseen, jos jaksaisin.</i> Imperatiivi käskee. <i>Lue kokeeseen!</i> Potentiaali ilmaisee todennäköisyyttä (on epävarma). <i>Hän lukenee kokeeseen.</i>

Lähde: White 2001. Aikamuodot eli tempukset & Modukset eli tapaluokat. Helsinki: Finn Lectura

Verbin aktiivi ja passiivi

AKTIIVI	PASSIIVI
<p>Aktiivi ilmaisee verbin tekijän. Aktiivilla on persoonapäätte.</p> <p>Aktiivimuodot voivat olla kaikissa aikamuodoissa ja tapaluokissa.</p> <p>Preesens: <i>(Minä) luen kokeeseen.</i></p> <p>Imperfekti: <i>(Minä) luin kokeeseen.</i></p> <p>Perfekti: <i>(Minä) olen lukenut kokeeseen.</i></p> <p>Pluskvamperfekti: <i>(Minä) olin lukenut kokeeseen.</i></p> <p>Indikatiivi: <i>Luen kokeeseen.</i></p> <p>Konditionaali: <i>Lukisin kokeeseen.</i></p> <p>Imperatiivi: <i>Lue kokeeseen!</i></p> <p>Potentiaali: <i>Lukenen kokeeseen.</i></p>	<p>Passiivissa tekijä on tuntematon. Passiivissa on vain yksi persoonamuoto, eli me-muoto.</p> <p>Esim. <i>(Me) luetaan kirja</i> (me-muoto).</p> <p>Passiivissa voi olla kaikki aikamuodot ja tapaluokat.</p> <p>Preesens: <i>Luetaan kokeeseen.</i></p> <p>Imperfekti: <i>Luettiin kokeeseen.</i></p> <p>Perfekti: <i>On luettu kokeeseen.</i></p> <p>Pluskvamperfekti: <i>Oli luettu kokeeseen.</i></p> <p>Indikatiivi: <i>Luetaan kokeeseen.</i></p> <p>Konditionaali: <i>Luettaisiin kokeeseen.</i></p> <p>Imperatiivi: <i>Luettakoon kokeeseen.</i></p> <p>Potentiaali: <i>Luettaneen kokeeseen.</i></p>

Lähde: White 2001. Aktiivi ja passiivi eli verbin pääluokat. Helsinki: Finn Lectura

Verbikysymys

Suomen kielen verbikysymys muodostetaan liittämällä verbin persoonapäätteeseen **-ko** tai **-kö**.

Jos verbissä on vokaali **a, o, u**, niin tulee **-ko**. Jos verbissä on vokaali **ä, ö, y**, niin tulee **-kö**.

Esim. Opiskellaa Hän opiskelee suomea. à Opiskeleeko hän suomea?
Mennä Hän menee töihin. à Meneekö hän töihin?

Negatiiviseen kysymykseen tulee aina **-kö**. Se liitetään verbin negatiivisanaan (ei), joka on verbin edessä.

Esim. Ei ole Sinä et ole opiskelija. à Etkö sinä ole opiskelija?
Ei mene Hän ei mene töihin. à Eikö hän mene töihin?

Infinitiivit ja partisiipit

INFINITIIVIT	PARTISIIPIT
<p>Suomen kielessä on kolme infinitiivimuotoa.</p> <p>Ne ovat</p> <p>A-infinitiivit (esim. oppia -A)</p> <p>Voi muodostaa <i>jotta</i>-lauseen avulla.</p> <p><i>Luen kirjaa, jotta opin.</i> → <i>Luen kirjaa oppiakseni.</i></p> <p>E-infinitiivit (esim. luki -E)</p> <p>Voi muodostaa toteamuksen (<i>kun</i>) avulla.</p> <p><i>Kun luen kirjaa, niin opin.</i> → <i>Lukiessani kirjaa opin.</i></p> <p>MA-infinitiivit (esim. luke -MA)</p> <p>Voi muodostaa kysymysten <i>missä</i>, <i>mihin</i> ja <i>mistä</i> avulla.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Missä? → <i>Olen koulussa lukemassa.</i> • Mihin? → <i>Menen kouluun lukemaan.</i> • Mistä? → <i>Tulen koulusta lukemasta.</i> 	<p>Suomen kielessä on neljä partisiippiä.</p> <p>Ne ovat</p> <p>NU-partisiippi (esim. opetta -nut)</p> <p>Voi muodostaa kysymysten <i>kuka</i> ja <i>millainen</i> avulla.</p> <p>Kuka? → Opettaja on <i>opettanut</i> suomea.</p> <p>Millainen opettaja? → Opettaja, joka on <i>opettanut</i> suomea. → Suomea <i>opettanut</i> opettaja.</p> <p>VA-partisiippi (esim. luke -va)</p> <p>Voi muodostaa <i>joka</i>-lauseen avulla.</p> <p><i>Opettaja, joka opettaa suomea.</i> → <i>Suomea opettava opettaja.</i></p> <p>Agenttipartisiippi (esim. kerto -ma)</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Hänen kertoma viitsi oli hauska.</i> <p>Kieltopartisiippi (esim. luke -maton)</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Se kirja on lukematon.</i>

Lähde: White 2001. Kolmas infinitiivi ja partisiipit. Helsinki: Finn Lectura

Iso ja pieni alkukirjain

Suomen kielen nimisanat eli **substantiivit** voivat olla erisnimiä tai yleisnimiä. **Yleisnimet** nimittävät yleisesti jonkun joukon, esim. *kissa, koira, oppilaitos, kauppa*. **Erisnimet** yksilöivät joukosta jonkun. Esimerkiksi oppilaitoksen nimi on *Koulutuskeskus Salpaus*, kaupan nimi *Prisma* ja koiran nimi *Jeppe*.

Siihen, onko kyseessä erisnimi vai yleisnimi liittyy **alkukirjainsääntö**.

ERISNIMET	YLEISNIMET
<p>Erisnimet kirjoitetaan aina isolla alkukirjaimella.</p> <p>Erisnimiä ovat esimerkiksi henkilönimet, eläinten nimet, paikannimet, oppilaitosten nimet, yritysten nimet ja tuotteiden nimet.</p> <p>Esimerkkejä erisnimistä:</p> <p>Henkilönimet (etu- ja sukunimi)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Matti Möttönen • Maija Meikäläinen <p>Paikannimet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suomi, Ruotsi, Lahti <p>Oppilaitosten nimet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koulutuskeskus Salpaus 	<p>Yleisnimet kirjoitetaan aina pienellä alkukirjaimella.</p> <p>Yleisnimiä voivat olla esimerkiksi ammatit, kielten nimet, kansalaisuudet tai viikonpäivien, kuukausien ja juhlapäivien nimet.</p> <p>Esimerkkejä yleisnimistä:</p> <p>Kielten nimet</p> <ul style="list-style-type: none"> • suomen kieli, suomi, ruotsin kieli, ruotsi, venäjä <p>Kansalaisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • suomalainen, ruotsalainen, venäläinen <p>Ammatit</p> <ul style="list-style-type: none"> • opettaja • lähihoitaja

Lähde: Nurmi 2004. Alkukirjain. Kirjoittajan ABC-kortti.

Yhdyssanat

Suomen kielessä on paljon yhdyssanoja. Yhdyssana muodostetaan sanan **perusosasta**, jonka eteen voidaan liittää yksi tai useampi **määriteosa**. Esimerkiksi, jos sanan perusosa on *pallo*, niin sen eteen voidaan liittää määriteosa *jalka*. Tällöin muodostuu yhdyssana **jalkapallo**. Uusia yhdyssanoja saat, kun vaihdat sanan määriteosaa, esim. **lentopallo**, **jumppapallo**.

Jos olet epävarma, onko kyseessä yhdyssana, niin voit testata, voiko sanaparin väliin sijoittaa liitepartikkelin (*-kin*, *-kaan*), adjektiivin (esim. *suuri*) tai omistusliitteen (esim. *-ni*, *-si*, *-mme*). Jos sanojen väliin ei voi sijoittaa liitepartikkelia, adjektiivia tai omistusliitettä, niin sanat kirjoitetaan yhteen.

Esimerkiksi

jalka kin pallo	jalkapallo kin	= jalkapallo
lento kaan pallo	lentopallo kaan	= lentopallo
jalka ni pallo	jalkapall ni	= jalkapallo
lento suuri pallo	suuri lentopallo	= lentopallo

Voit löytää yhdyssanan myös silloin, kun erotat määriteosan ja perusosan toisistaan. Jos kyseessä on yhdyssana, niin sanan merkitys muuttuu, esim. *talonpoika on sääty, mutta talon poika voi olla, kuka tahansa talossa asuvista pojista*.

Kokeile sanoa sana tai sanat ääneen. Silloin, kun sanat on kirjoitettu yhteen, niin pääpaino on koko sanan ensimmäisellä tavulla. Jos sanat on kirjoitettu erilleen, niin painotat molempien sanojen ensimmäistä tavua. Esim.

äidin kieli	äidinkieli
pitkä perjantai	pitkäperjantai
siskon peti	siskonpeti
päivän sankari	päivänsankari

Lähde: Laihanen 2004. Kirjoittajan ABC-kortti & Tarkoma 2012. Kielikunto.

Yhdysmerkki

Joidenkin yhdyssanojen välissä käytetään yhdysmerkkiä. Yhdysmerkkiä käytetään niissä tilanteissa, kun

- sanan alkuosa päättyy samaan vokaaliin, jolla jälkiosa alkaa (esim. tasa-arvo)
- sanan osat ovat keskenään samanarvoiset (esim. parturi-kampaaja, Jukka-Pekka)
- sanan osista jompikumpi on erisnimi (Matti-eno)
- kahdella yhdyssanalla on yhteinen osa (hius- ja kauneudenhoitoala)
- yhdyssana koostuu sanaliitosta tai sanan jompikumpi osa on numero, kirjain, merkki tai lyhenne (Pro gradu -tutkielma, TVT-aidot, 5-vuotissyntymäpäivä)
- yhdyssanan alkuosa on esimerkiksi ei, ex tai vieraskielinen (ei-kaupallinen, ex-tangokuningas, Teams-palaveri).

Lähde: Laihanen 2004. Yhdysmerkin käyttö yhdyssanoissa. Kirjoittajan ABC-kortti.

Välimerkit

Välimerkit ovat tärkeä osa tekstiä. Välimerkkien avulla jaksotat tekstin osiin, ja osoitat asioiden välisiä suhteita ja painoituksia. Välimerkkejä ovat piste, huutomerkki, kysymysmerkki, puolipiste, ajatusviiva, lainausmerkit, kaksoispiste ja pilkku.

LOPPUVÄLIMERKIT	PILKKU
<p>Piste, huutomerkki ja kysymysmerkki ovat loppuvälimerkkejä.</p> <p>Piste päättää virkkeen ja tulee virkkeen loppuun, jos päälause on toteava.</p> <p>Pistettä voi käyttää myös kellonajassa, lyhenteissä ja järjestysluvun tunnuksessa, esim. <i>Oppitunti alkaa kello 8.15 luokassa 305. Luokka löytyy 3. kerroksesta.</i></p> <p>Pistettä ei käytetä otsikoissa tai allekirjoituksissa.</p> <p>Huutomerkki liitetään kehotusten, käskyjen tai huudahdusten loppuun, esim. <i>Hei! Voi ei! Hiljaisuus!</i></p> <p>Kysymysmerkki sisältyy virkkeeseen, joka sisältää suoran kysymyksen (päälause on kysyvä), esim. <i>Alkaako oppitunnit huomenna kello 8.15?</i></p> <p>Kysymysmerkkiä ei käytetä epäsuorassa kysymyslauseessa, esim. <i>Tarkistan vielä, alkaako oppitunnit kello 8.15.</i></p>	<p>Oikeinkirjoitussäännön mukaan virkkeen lauseet erotetaan toisistaan pilkulla. Pilkku erottaa myös rinnasteiset lauseenosat ja lauseen irralliset osat.</p> <p>Perussäännöt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kokonaisten <u>päälauseiden</u> väliin tulee pilkku, esim. <i>Tänään siivoan keittiön, ja huomenna jatkan olohuoneen parissa.</i> • <u>Päälauseen</u> ja sivulauseen väliin tulee pilkku, esim. <i>Opettaja kertoi, että huomenna on suomen kielen koe.</i> • Lauseen irralliset osat voidaan erottaa toisistaan pilkulla, esim. <i>Nyt, rakkaat opiskelijakollegat, on vuorossa maljapuhe.</i> • Pilkkua käytetään, kun virkkeessä luetellaan asioita, esim. <i>Ostan tänään kaupasta kahvia, maitoa, sokeria ja pullaa.</i> • Pilkkua voidaan käyttää myös huudahduksissa, esim. <i>Voi ei, unohdin tehtävävihon kotiin!</i> <ul style="list-style-type: none"> • Pilkkua ei käytetä, jos lauseilla on yhteinen osa tai lauseiden välissä on rinnastuskonjunktio, esim. <i>Talvella maa on luminen ja ulkona on kylmä.</i>

Lisää tietoa: Nurmi 2004. Välimerkit. Kirjoittajan ABC-kortti.

Lyhenteet

Suomen kielessä käytetään paljon lyhenteitä. Lyhenteet ovat erilaisia kirjainyhdistelmiä ja lyhennettyjä sanoja. Niitä käytetään, kun halutaan säästää tilaa esimerkiksi resepteissä, lehtien myynti-ilmoituksissa, mainoksissa tai taulukoissa.

Lyhenteet jaetaan loppulyhenteisiin, koostelyhenteisiin, sisälyhenteisiin, isokirjainlyhenteisiin, lyhennesanoihin ja merkkeihin. Joskus kirjoittaja haluaa tiivistää tekstiään niin, että hän lyhentää sanoja tilapäisesti. Tilapäisesti lyhennetyt sanat ovat usein loppulyhenteitä. Lyhentämisen sääntönä on, ettei sanaa katkaista tavurajalta, vaan vokaalia edeltävän konsonantin jälkeen. Jos yhdyssanan lyhentää, niin sanan jälkiosasta pitää ottaa mukaan ainakin yksi kirjain. Tilapäisesti lyhennetyn sanan loppuun laitetaan piste. Piste tulee myös lyhenteen väliin, jos yhdyssanan molemmat osat lyhennetään.

Esimerkiksi

opisk.	=	opiskelija
opett.	=	opettaja
sähköp.	=	sähköposti
nimim.	=	nimimerkki
perusk.op.	=	peruskouluopettaja

Poikkeavia loppulyhenteitä, joissa ei käytetä pistettä ovat esimerkiksi viikonpäivät, mittayksiköt, alkuaineiden lyhenteet.

- ma (maanantai), ti (tiistai), ke (keskiviikko), to (torstai), pe (perjantai), la (lauantai), su (sunnuntai)
- l (litra), pv (päivä), g (gramma), km (kilometri), rkl (ruokalusikallinen), h (tunti), vrk (vuorokausi)
- Al (alumiini), Fe (rauta), Ca (kalsium), Mg (magnesium)

Jotkut sanat lyhennetään samalla tavalla. Esimerkiksi lyhenne h voi tarkoittaa tuntia, henkilöä, hehtoa, henkeä tai huonetta. Se vaikuttaa, millaiseen tekstiin lyhenne liittyy.

Lähde: Tarkoma 2012. Lyhenteet. Kielikunto.

LÄHDELUETTELO

Seuraavia lähteitä on hyödynnetty teorian ideoinnin tukena:

Auli Hakulinen, Maria Viikuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho 2004: Iso suomen kielioppi. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkko-versio, viitattu 1.4.2022. Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk>

Husu, Milja, Tarkoma, Elise & Vuorijärvi Aino 2000. Ammattisuomen käsikirja. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Laihanen, Esa 2004. Yhteen vai erikseen? Kirjoittajan ABC-kortti. Saatavissa: https://webcgi.oulu.fi/oykk/abc/kielenhuolto/oikeinkirjoitus/yhteen_vai_erikseen/yhdyssanat_ja_sanaliitot/

Laihanen, Esa 2004. Yhdysmerkin käyttö yhdyssanoissa. Kirjoittajan ABC-kortti. Saatavissa: https://webcgi.oulu.fi/oykk/abc/kielenhuolto/oikeinkirjoitus/yhteen_vai_erikseen/yhdysmerkin_kaytto_yhdyssanoissa/

Mitä kielenhuolto on? Helsinki: Kotimaisten kielten keskus [viitattu 15.4.2022]. Päivitetään jatkuvasti. Saatavissa: https://www.kotus.fi/kielitieto/yleiskieli_ja_sen_huoltaminen/mita_kielenhuolto_on

Nurmi, Timo 2004. Alkukirjain. Kirjoittajan ABC-kortti. Saatavissa: https://webcgi.oulu.fi/oykk/abc/kielenhuolto/oikeinkirjoitus/alkukirjain/virkkeenalkuinen_kirjain/

Nurmi, Timo 2004. Lyhenteet. Kirjoittajan ABC-kortti. Saatavissa: https://webcgi.oulu.fi/oykk/abc/kielenhuolto/oikeinkirjoitus/lyhenteet/lyhentamisen_periaatteita/

Nurmi, Timo 2004. Välimerkit. Kirjoittajan ABC-kortti. Saatavissa: <https://webcgi.oulu.fi/oykk/abc/kielenhuolto/oikeinkirjoitus/valimerkit/piste/>

Tarkoma, Elise 2012. Kielikunto. Ohjeita ja tehtäviä tekniikan alojen äidinkielen opetukseen. Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto.

White, Leila 2001. Suomen kielioppia ulkomaalaisille. Helsinki: Finn Lectura